

Anul XIII
23 (423)
Sîmbătă
6 iunie
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scrisoarea unui soldat

Reproducem scrisoarea trimisă de un soldat părinților săi, care au înfiat un copil dintr-o familie sinistrată.

Drații mei,

Am primit scrisoarea voastră și m-am bucurat mult. Am simțit un fior de bucurie și totodată mindrie cînd am aflat de gestul pe care vreți să-l faceți. Imi crește inima de bucurie la gîndul că părinții mei sînt oameni și întotdeauna poți pune bază pe oameni. Sînt mîndru de voi. O spun cu fruntea sus și să știți toată lumea. De acum o să fac tot ce-mi stă în putință să vă merit. Abia acum îți dai seama cit de mult prețuiesc părinții. Am ajutat în felul meu și eu oamenii. I-am scos din case, am săpat diguri, sancturi, gropi zile și nopți, nemîncați, nedormiți și nebăuți. M-am băgat pe sub apă, să pot intra în case. A fost greu. Oamenii la greu trebuie ajutați. De aceea pentru sufletul vostru bun și pentru faptul că n-ați stat pe gînduri, să faceți gestul ăsta. Vă admir. Să aveți grijă de ea, dacă o luați să nu știți niciodată că nu a fost a voastră. O voi primi ca pe o soră, sau poate ca pe o fiică. O să am toată grija pentru ea, cînd am să scap de aici și-mi pare rău că nu sînt eu acasă să fac gestul ăsta. Gîndiți-vă că o să fie greu. Încă un copil vă va face imposibil orice tracție. Noi sîntem mari și vă putem ajuta. Sper că Mircea să fie în asentimentul meu. E om mare de a-

cum și trebuie să știți ce face, să judece înainte de a face ceva. Am toată încrederea în el. Niciu trebuie să invețe din ce-i spun eu. Dacă mă ascultă o să fie numai bine pentru el. Nu vreau să știu ce e aia sînterînța. Acum dacă mi se cere să-mi dau viața pentru oamenii care rămăseră fără case, copii fără adăpost, aș fi făcut-o. A fost jale și pe aici. Acum le dăm din mincarea noastră așa că as avea o rugămînte la voi. Dacă aveți să-mi trimiteți niște bani. Mai iau ceva de mincare de pe aici. E greu acum. N-aș fi apelat dar sîntem și noi la strîmtoare. Birladul a făcut ravagii și oamenii trebuie ajutați. Aș vrea să vă spun multe văzute cu ochii mei, care v-ar face să vi se ridice părul măciucă în cap. Sîntem în stare de alarmă. Nu m-am spălat de 2 săptămîni. Nu cred să ne dea drumul pe 20 de aici. Văd eu ce fac. Vă promit că o să am grijă de mine și vă rog aveți grijă de voi... Și acum inchei asteptînd vești dela voi.

Vă rog scrieți-mi să nu mă îngrijorez.

AURICA FIRAU

P. S. Rîndurile astea sînt scrise pe întineric.

Oră

În ochii tăi ard luminări de mlere
se înserează iar în adevăr
cînd vorbele-s pe limbă
dulci junghere
și flautul păcatului în măr.

Am vrea desigur ora să nu muște
mai palidă cum sîntem adunați
noi cei retrași din vulturi
și moluște
și deveniți prin pierdere
bărbați.

Trece-un om

Trece-un om prin Univers
doamne cît îmi e de frig
dacă urma i s-a șters
din ce stele o să-i strig.

Trece-un om fără habar
cu lumini la subțiori
prin cometele de var
alăptînd puii de nori.

Trece-un om pe bidiviu
lingă-o traistă cu neant
aducîndu-ne Tîrziu
din tărîmul celălalt.

Trece-un om ca un sărut
peste noi și printre noi
apărut sau dispărut
sub perdele de noroi.

Trece-un om prin Univers
doamne cît îmi e de frig
dacă urma i s-a șters
din ce stele o să-l strig.

Mircea DINESCU

SPORT

Mediocră țînd
o unor antrenori aliați
la Guadaluajara I
La început
de carnaval brazilian...

ÎN ACEST NUMĂR

Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Fănuș Neagu, Sânzlana Pop, Grigore Hagiu, Ilie Constantin, Petre Dan Lazăr, Gabriel Gafița, George Alboiu, Alexandru Hagi-Duvan, George Virgil Stoenescu, Mihai Arsene, Nicolae Comănescu, Stela Vinițchi, Marin Sorescu, Radu Dumitru, Iulian Mereuță, Teodor Mazilu, Adrian Păunescu.

Marin PREDA

Soare pe cîmp

Mărturisire în grîu

Turnu-Măgurele, orașul Chimiei și al Doro-banțului de la 1877 păzit de trandafirii roșii de bronz încrustați în grăiajul protector, momentul ostașului purtînd cușma dată pe ceață, ca-n Grigorescu, cu ranja în spinare și pătura, reglementar înfășurată, cu pușcă la picior, mărime naturală, cu trăgaciul vizibil pe care dacă ai apăsa, arma de bronz ar lua foc.

Ce voi reține din tot drumul acesta spre țîrgul de pe malul Dunării amenințătoare e mai întîi cîmpia, apoi imaginea poetului care, pe bancheta din spatele mașinii, studiînd tot timpul „Tabelul de calcul al cerului pînă în anul 2000”, însemna mereu ceva într-un caiet de aritmetică. Acest lucru dădea o profundă și neașteptată dimensiune călătoriei noastre. Faptul că, în drum spre Turnu Măgurele, un poet calcula pe un caiet de aritmetică traiectoriile stelelor pînă la împlinirea mileniului al doilea, din cele patru sau cinci, de cunoaștere rațională. Privind din cînd în cînd pe geam, el rostea tocmai acest cuvînt „rațional” și „metodic”, caracterizînd monosilabic — înainte de a se adînci din nou în calcule — întinderea cultivată și ordonată a grîului din aceste locuri și porumbul, încă pitic, și floarea soarelui pe care de la distanță, în acest anotimp, poți s-o confunzi cu tutunul.

Era pentru ochii noștri oboșiți de alătea nopți nedormite o privilegiu în sfîrșit întremătoare după viațuina irațională a revărsării.

Maiuri și grămezi de lopeți pe centura de lut a Combinatului chimic de la Turnu Măgurele. Scriem pe dig, în picioare, între lopețile și maiurile înghesbate în pripă din butuci de brad cu două șipci bătute în cuie. Miroase a brad cînd te-approii de ele, mirosul de oxizi de azot al combinatului se pierde atunci, doar fumul galben al coșului înalt filțiiu, otrăvit, în cerul lui iunie. Notăm sprîjinii cu coatele în stîngiile maiurilor tot ce auzim în fața centurii cu garduri de nulele la bază și cu saci de polietilenă. Ce m-atrage cel mai mult, făcîndu-mă să cobor pînă la marginea milioasă a apei, e tocmai prezența științei, literelor rurate, literelor colorate întipărite pe sacii pentru substanțele chimice. Totul, în aceste litere, ca și în cîmpia văzută, ca și în „Tabelul stelelor pînă la anul 2000” sună frumos, adică rațional, liniștitor, de aceea mă și aplec asupra pungilor pline de pămînt pe care citesc: FOSFORICA SOLUBILE... ANDRIDE FOSFORICA... DIAMONIU PHOSPHATA... CITRATO AMMONIACO...

Gardul de nulele ancestral al satului românesc, plus sacii aceștia cu formulele lor de magie modernă, alianță simbolică, unite a trecutului cu prezentul.

Chimia, care cunoaște apa, care consumă atîta apă, știe să pună o limită, apei.

Locul este ager, nemilos de harnic în tenacitatea lui gospodărească și începe viguros cu verde ca o frază de Zaharia Stancu.

Agricultura este un dar al chimiei. Acum vedem altfel cîmpia, ghicim în ea ajutorul secret și precis al chimiei.

Cine a născocit și ce-o fi vrut să însemne vorba asta atît de veche „Vlașca și Teleormanul”, nu știm, și e preferabil să nu știm, s-o lăsam în umbră ca pe un mister al lui Moromete — deriziune? batjocură? strigăt de minie?

Stăm în grîul cîmpiei sud-dunărene cu grîul mustăcios pînă la sold, verde, aspru și înepător, stăm cufundați în desfășurările lui calme, palpînd ca la blana spălată a unui animal orgolios și curat întins la soare.

Constantin TOIU

(Continuare în pag. 7)

cronica pietonului

Cunoașterea, maica binelui

Răul provine din ignoranță, binele din cunoaștere. Aceste comandamente ale gîndirii antice, care stau la temelie civilizației moderne, ne călăuzesc existența. Orice exemplu negativ sau pozitiv în comportamentul oamenilor și națiunilor nu face decît să întărească principiul socratic. Să bei cucta ignoranței, pentru a trece în nemurirea spiritului ome-nesc, s-o consumi vorbind liniștit cu discipolii îngroziți de alia injustiție și de seninătatea filozofului osîndit, este de fapt (fapt esențial) o biruință sărăbitoare asupra răului disecat, explicat, condamnat la rîndu-i înainte de a-ți da sufletul, pentru ca binele să fie și mai lesne înțeleș...

Rezultă de aici că trebuie să cunoaștem, să ne cunoaștem pe noi înșine și să-i cunoaștem pe ceilalți, mai mult, pentru a fi mai buni. Condiția civilizației se bazează pe această funcționare normală a rațiunii, din bine în mai bine, extinzînd înțelegerea părților intru armonia întregului. Acest întreg, pînă la urmă, nu-l altul decît omul însuși, singura ființă capabilă să ia oricînd în mîna cupa cu otravă și să mediteze asupra ei.

Aflînd cite daruri a primit țara noastră în zilele de grea încercare, daruri trimise în spiritul solidarității omenești, internaționale, o emoție ne cuprînde... Cunoașterea, maica binelui, învinge. O emoție cu atît mai profundă, cu cît poporul nostru, în istoria lui, a știut să bea și a băut de atîtea ori, cuctă, ambrozia neagră, ucigătoare.

CANDID

In fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

O întîmplare numai pentru cititorii dumneavoastră!

—Orgoliul unei reviste și al unui redactor de revistă este exclusivitatea. Ați putea povesti o întîmplare numai pentru cititorii noștri? Ați putea renunța la folosirea acestei întîmplări în oricare alt context, mărturisind-o numai aici, fără tentația nici unei formule literare?

— Desigur, mai ales că fără dumneata n-aș fi răspuns niciodată la asemenea întrebări, pentru că aflîndu-mă singur în fața hîrtiei, expresia pe care ar căpăta-o încercările mele mi-ar întări, nu mi-ar spulbera, complexul de inferioritate publicistică, pe care mi-l știu dintotdeauna și care m-a stăpînit toată viața. În condițiile crește de revista Luceafărul, sînt pus într-o situație inedită: vorbesc, și după aceea recitesc ceea ce ai notat dumneata, Adrian Păunescu, și mă mir singur de ceea ce a ieșit. Situația de oracol pe care mi-o acordăți, prin titlul rubricii, în loc să mă sperie și să mă crispeze, mă înseninează și mă face suficient de vesel, ca să pot vorbi despre lucruri grave. Și acum, pentru că mi-ai pus o întrebare atît de ingenioasă, îmi vine în mînte o întîmplare, exact așa cum o dorești dumneata, adică pe care să n-o folosesc niciodată în literatură, pentru simplul motiv că face parte din acele incidente de viață pe care oricum ai încerca să le filtrezi printr-o sensibilitate artistică, sensul lor pe care îl știi numai tu, scapă, și nu rămîne decît faptul brut, inestetic, aș spune în cazul de față infect. Ți-o povestesc cu condiția să cazii de acord cu mine că lăsam în suspensie foarte grave probleme la care ne vom referi negreșit săptămîna viitoare. Este desigur o pauză necesară.

Dintre amintirile mele din copilărie se întoarce, nu o dată una care îmi evocă, mie, prozator obsedat de frumusețea psihologiilor normale, ceea ce aș numi neobosită inventivitate a tipului infect. Cum eu nu voi scrie nicăieri acest fapt, îți revine deplina responsabilitate dacă, eventual, cititorul va fi iritat.

În grupul nostru, pe cîmp, era un băiat care tot timpul îi trînea pe ceilalți. Eu îmi dădeam seama că alții erau mult mai tari decît el, și chiar eu însumi, dar nu înțelegeam de ce se lăsau. Chiar și eu mă feream de el și refuzam lupta. Pînă într-o zi cînd prea de tot am fost provocat și n-am mai putut evita ciocnirea. Lupta începu și toți ceilalți s-au strîns în jurul nostru. Îmi dădeam seama că era adevărat tot ceea ce știam eu. Din mișcările și felul în care se lupta adversarul meu, simțeam că în curînd îl voi trîni la pămînt. Am văzut însă deodată, chiar în momentul în care mă pregăteam să-l dobor, că mișcările lui nu mai erau ale unui om care lupta. De pildă, nu mă mai ținea decît cu o mîină, ca să arate celorlalți, ce? că dacă-l dobor să poată spune că n-a luptat decît cu o mîină?

Iar chipul său căpătase o expresie de pailă. Ce voia să spună? Voia să-i facă pe ceilalți să ridă în toilul luptei? Iar dacă l-aș fi pus jos, ce adică, să se considere că din moment ce el făcea

pe maimuțoiul, rezultatul luptei, să nu mai aibă valoare?

Mi-am dat seama, într-o clipă, de toate acestea, dar m-am hotărît să merg pînă la capăt. Atunci, însă, asemeni unei lighioane care nu știe să se apere decît într-un singur fel, eliminîndu-și, de pildă, conținutul intestinal, adversarul meu a împuștat aerul. Ceilalți au izbucnit în hohote de ris. Lupta a încetat. Înversunarea mea s-a transformat în silă și rușine. Dar mai cu seamă în uimire: cum a putut el inventa un asemenea pro-

cedeu infect, într-un moment în care ar fi fost cu neputință să mai evite înfrîngerea?

...Era o luptă de copii, pe un cîmp plin de verdeață, idilic. Dar de atunci, firește, am căpătat un reflex: nu mai pot intra într-o luptă în care adversarul, la un moment dat, începe să dea semne că inventivitatea lui în a evita înfrîngerea nu va ocoli nici maimuțarele și, în ultimă instanță (chiar dacă nu în aer, ci pe hîrtie!), nici crearea unei atmosfere pestilențiale.

Și totuși pământul

Hanul diligențelor

Veneam de la Dunăre — de două săptămâni umblu mereu la Dunăre: Galați, Brăila, Giurgiu, Zimnicea, Turnu Măgurele, ca un afluent al ei care nu-și mai găsește pragul de întinere — curgea spre stînga, în depărtări, griu verde, ramuri de ceafă se împleteau pe gor-gane, și mazărea, cu flori albe, fluturi de os, intra în vîi și vite urcau dealuri și se ațirau de ploaie. Și dintr-o dată drumul s-a înecat în griu cu maci, eram lingă o dungă de codru vechi, într-o pauză liniștită a pămîntului, frunza stejarilor spunea c-a bătut-o vîntul, era la amiază, trebuia să fie seara, o casă de lemn ars și-a descoperit fruntea și-am citit: Hanul Diligențelor. În față, la marginea griului, sau într-o pauză a griului, orașul Alexandria, în urmă, Turnu Măgurele, Dunărea și dimcoala de fluviu, în mal de piatră, cetatea Nicolae. Fumul ploii s-a făcut noapte, drumul s-a întors într-un veac stins, două felinare au luminat botul cailor — buze grele de oboșală, mirosind a sare și a iarbă — ușa diligenței, neagră, s-a deschis și, apăsându-se a coborî și a intrat în sala hanului un boier din timpla neamului, Goleacu sau, poate, Alecsandri. La masa lui — singurătate împovărată, — la mesele din jur, bărbați bind vin aspru, coje cu vin și-un cîntec de nenoroc și de ură întins pe drumul spre Constantinopol. Și gîndul mi s-a suit apoi într-un miez de noapte, diligența se scufundase, în sala hanului era acum numai poetul Alecsandri și sol-

dații războiului de independență, mîroasa a mantă, a praful de pușcă, a femeii încinse de dragoste, luceau sîbii șterse c-un șomoiog de iarbă, se izbeau pistoale de genunchi, o cămilă din Asia agoniza lingă fîntina năruită, doi sergenți jucau la zaruri și turcești smulse din timpul de bătaie, pe drum se tirau convoaie, pămîntul se îngreșea cu morți. Și cînd noaptea a coborît de tot, hanul de lemn s-a făcut mic și s-a ascuns între arbori sau numai în trupul unuia — peste lunga vale a Teleormanului ardeau cocoele lui 1907, era în martie și pîrâni cu bărbi vinete, de fier, își încâlzeau minile uriașe deasupra hamba-relor incendiate. Și pe urmă sate sparte cu tunul, bărbați sciși, bărbați aruncați în lanțuri în burțile șlepurilor de la Turnu Măgurele. Noaptea a răzvirțit, noaptea mîndră, noaptea împușcată în ochi.

Hanul Diligențelor. Nume pierdut în griu. Și griu îndoindu-și spicele spre gurile Oltului și spre Dunărea de două săptămîni supărată. Griu și bărbați ai griului înlîfșind diguri ca să oprească Dunărea să se verse peste ameițoarea cimpii a Teleormanului, peste nă-lucile cailor purtînd diligențe întimpinate de bărbați bind vin aspru, peste sufletul nostru, peste cimitirile noastre, peste istoria noastră.

Griu și bărbați.

Fănuș NEAGU

Orice neliniște se liniștește

Nu ieșisem bine dintre ape-neape: mlaștile promiteau doar pămîntul, și vîntul, zvîntat, și păsările, cu aripi mai scurte. Cînd izbucni dintr-o dată cimpii, verdele ei fu atît de puternic că amintirea lacustrelor se risipi și fu pămînt de cînd lumea.

- E griu?
- E secară.
- E orz?
- E ovăz.
- Dar porumb?
- Și porumb.
- Dar hamei?
- Și hamei.

Omul cu care vorbeam călea mare și fu-ma.

- Floarea soarelui nu?
- Ba da.
- Floarea inului nu?

- Ba da.
- Și cartofi, că eu sînt din Ardeal?
- Și cartofi.
- Și sfeclă, că eu sînt din Ardeal?
- Și sfeclă.

Omul cu care vorbeam avea șoșoni de gumă și ciorapi treisferturi trășii peste pantaloni.

- De lucernă zic să nu mai vorbim.
- Ba să vorbim.
- Și de trifoi zic să nu mai vorbim.
- Ba să vorbim.
- Și de borhot zic să nu mai vorbim.
- Ba să vorbim că de-aici pin-acolo și de acolo pină aici la fel.
- Și cîneșă?
- Și cîneșă, da.
- Și rapiță?
- Și rapiță, da.
- Tutun numai din cînd în cînd?
- Ricin numai din cînd în cînd.
- Orez rareori?
- Arpacăș rareori.

Dăduse în lume iarba bună-a pămîntului și orice nume de cereală se potrivea. Dăduse în lume clocoțul ciorofiei și orice mireasmă se potrivea. Vecinătatea imenselor holde era atît de ocrotitoare că orice neliniște se liniștea și nehotărîrile deveneau hotărîri și nepuțința puțință.

— Vreau să spun că vom birui, am explicat.

— Nu știu cum e pe la dumneavoastră, dar noi pe-acilea muncim, a răspuns.

De la un capăt la altul Bărăganul este-o imensă grădină. De la un capăt la altul Dobrogea este-o imensă grădină.

— Pe dumneavoastră vă cheamă Marin? am întrebat.

— Marin.

— Pe cine nu-l cheamă Marin?

— Ați-a. Marin.

— Păi întinde mina, nea Marine, atunci. Un bărbat-țaran muncitor poate întinde mina și poate arăta: crește. Un bărbat-țaran muncitor poate întinde mina și poate arăta: ro-dește. Un bărbat-țaran muncitor sătîngă pămînt și pămîntul se-alege de ape. Un bărbat-țaran-muncitor veghează lingă pămînt și piinea se-alege de ape.

— Noi pe-acilea muncim. Ați, a zis omul și mai mergea înainte și mai fuma.

Așa că să ne gîndim la piine, am zis. Așa că să ne gîndim la muncă, am zis.

Să ne gîndim la ce-a rămas, am zis. Să ne gîndim la ce-am cîștigat, am zis. Fiindcă pămîntul este la locul lui.

Fiindcă omul este la locul lui.

— Noi pe-acilea muncim, a răspuns omul și s-a oprit. Ia vîitați. Și-a întins mina. Muncim, ați-a făcăm.

— Și totuși pămîntul, nea Marine.

— Și nea Marine a aprobat.

— Da, da, a zis și-a dat din cap.

Dunărea și celelalte rîuri

Este dificil o comparație între cele două mari primejdii avucate care ne-au amenințat și lovit țara în neînflorita lună mai, continuîndu-și presiunea — pînă la limite greu de închipuit — și acum, între inundațiile produse de rîuri care, în perioada, mai ales transilvane și moldovene, și formidabila prezență a Dunării. Și sînt anevole de curs în relația aceasta riveranii respectivelor cursuri de apă.

Sub poduri mărețe am văzut de atîtea ori în orașele din Ardeal cînd rîuri modeste, de câtor unde abia ele-ți trec de genunchi. Părea chiar exagerată disproporția dintre podurile a-celora grandioase, sub care metri nenunțate de văzduh împlineau umilita firului de apă, la Dej, Gherla, Medias, Cluj și „fluviliile” noastre interne, de talia Mureșului și Oltului nu sînt, mai ales, în lungile luni de iarnă sau de-a lungul verii, prea impunătoare. Toate apele noastre aveau dimensiuni moderate, în perfectă consonanță cu celelalte forme de relief, privindu-le simbolizate pe hartă înecate în satisfacții estetice, într-atît de armonios se despletesc bazele lor, spre toate punctele cardinale, din marele brîu de izvoare al Carpaților.

Și lată că, într-o bună zi (într-o îngrozitoare noapte) abiliile acelea, supradimensionate față de ființa cotidiană a rîurilor, sînt nu numai înecate de cea mai mare cantitate de apă care a curs de o mie de ani încoace pe ele, ci devin- te nenecăpătoare, scapă din îmbrățisarea lor disperate puhoie fără seamăn. Geografia e forțată absurd, mari fluvii, străine parcă, risipesc în calea lor vieți omenești și averi, în numele cuminților rîuri, cu nume măcome: Sose-mes, Tîrnava, Criș, iar leneșul Mureș se transformă într-un Rin, urînd prin dezastre. Peste toate: noaptea, ploaie, vînt fioros, umire neîncrezătoare a primelor ceasuri. Inundațiile de pe rîurile interioare sînt c-a putea spune, împo- trite fieri, ele au provocat pagube — și pentru oamenii pierși durerea noastră se adaugă în la-crima unui întreg popor — mai mari, în unele cazuri, fiindcă nu ștusem că așa ceva e cu pu- tînjă. Cel care treceau vara prin vad, cu apa pînă la gleză, Sosegul, nu ar fi putut să crea- tă că dinșpre izvoarele lui se poate năpusti un front de lichid murdar, arzător, înalt cit casa.

Dunărea e cu totul altfel. Oamenii de pe ma-lul ei o iubesc cu un fel de prudentă, ca pe o fiară mare, blindă mai toată vremea, dar care, în perioade previzibile, își recapătă ferocitatea. Dunărea e în stare, de multe, a dovedit-o, dar anevole ne mai poate lua auz prin surprindere. Albia ei profundă lasă să curgă spre mare po-top de ape, crescînd — dacă putem zice astfel — în mod rațional. Trec zile și săptămîni pînă la sosirea viiturii, oamenii Dunării se pot pregăti (febril, firește, proporțiile amenajărilor hidro-tehnice fiind uriașe). El i-au mai făcut față nu o dată, au mai fost chiar inundații și tot s-au întors pe pămînt recucirit, pe cînd în multe din locurile grav lovite din interiorul țării fenomenul inundațiilor uriașe era necunoscut.

Ziarele, televiziunea, radioul ne-au înfățișat, de atîtea zile încoace, efortul matur și solidar al națiunii noastre de a diminua pagubele și rela- cee viața economică și socială a ținuturilor cal- mitate. Emoționantă este și așteptarea Dunării, apoi lupta cu ea. Insula de aur și glorie a Bră- ilei e aparată de peste 12.000 de oameni ce a la dispoziție mijloace tehnice convingătoare. Pe întregul traseu al fluvului, cu o promptitudine ce nu are în ea nimic neobișnuit deși ține de mărfele, oamenii Dunării s-au luptat și se luptă cu apele. O bătălie grea, viclenă, cu înfrîngeri și retrageri parțiale, cu îndărătnicie de ambelc părți, între luptători ce se cunosc bine.

Și totuși, nu cred că sînt potrivite formulări prea frecvente ca „dusmănia fluvilor” sau „vic- torie asupra apelor” etc. Rîurile nu pot fi dus- manii noștri, noi nu le învingem ca pe niște adversari. Apele sînt mult mai mult, ființa lor e cuprinsă în originea noastră, se numără prin- te pămîntului nostru. Nu le vom urî de acum în-ainte, ci vom învîta să le cunoaștem, să ne ferim de izbucnirile lor, ce se înscriu în ritmul adine al Naturii.

Ilie CONSTANTIN

Pictură murală transilvană

Cuvîntul de ordine

Cuvîntul de ordine, pe care l-am dat drept ti- tlu, spune aproape totul despre oamenii de la Dunăre, oameni care-și apără acuziile la Turnu Măgurele.

Pe digul întărit de ploi (tot a fost bînd ploaia la ceva!), bine tatat lemn de toacă răsînd din jur, de la electri pînă la inginerii șefi. Com- binatul chimic, I.C.M.B.-ul, școala, portul, in- tr-un cuvînt tot orașul, s-a incins cu o brădară zdăvănă, capabilă să tină piept Dunării revăr- sate, 4.500 de hectare și mai bine, aparate zil- nice de cel puțin 1.000 de oameni lucrînd cu fe- brilitate, se sustrag sistematic nădăririi apelor. 15.000 de saci cu pămînt, turnați fără cremături, priveșc Dunărea mohorîtă cu ochi de nylon, orbitori, atenși, gata pentru orice asediu.

Pe dig, în timp ce bioxidul de sulf ne iuștește respirația și amarăște pe nesimțite gustul obiș- nuit al fișurilor, lingă oglinda Dunării lașiță peste măsură, vorbim despre nenunțatele ore de nesomn, pe care mulți le-au petrecut aici, în cumpăna apelor. Voitcă Nicolae, Popescu Andrei, Goleanu Stelian, Georgehe Nicolae, și alții al- ții încă, au ce povesti. A fost o luptă în adevăr- ratul sens al cuvîntului. După 60 de ore lucrăte

în șir, sub obsesia necruțătoare a apei, îmi spu- ne cineva, cînd bărbații la care m-am dus să mă împropăștez mi-a dat cu pămîntul rece pe obraz am sărit ca ars de pe scaun, dînd busna afară cu șervetul la gît să văd ce se întimplă.

Acum, s-a instaurat un calm deplin.

Hai, hai că prindem igrasie dacă stăm 1 — glumește cineva.

Trebuie să stăm cu picioarele pe dig, în clipa cînd vor veni apele!

Așa va fi!

Pămîntul pentru îndiguire, mîle de metri cubi de pămînt bădăronite sau burdușite în saci cu fost aduse de la pădurea Panicu din apro- piere. Fascinele de asemeni.

Pămîntul și pădurile au coborît la Dunăre să-și opere vatra. Pămînt și lemn, bogăție stră- veche auroleată de spirii, într-o împletire fi- rească, de două fluerată pe frunza crudă, se a- pără pe sine.

„Numa-n zarea depărtată sună codrul de sta- jarii”...

Se însinuează versul eminescian, îl port cu mine, și o stranie consonanță cu leagănul de valuri mult huite, îl luminează parcă mai pu- ternic.

Și nu e numai stejarul. Mal este și teiul, mai este și bradul, esențe tot atît de eminesciene. Florile de tei respire în București se adaogă simplor mîner de lopoți, lustruite de carnea miinii. Privesc îndelung la mairiile de brad, lo- vind cu o ușoară resemnare pămîntul. Ce sum- bri sînt brazii pe munte, la suprafață, și cit de albi și usori și inofensivi în miez. În mină cin- tecul lor vestește primejdia, aici lingă ape, po- trivnicii apelor, își lasă greutatea mereu repe- tăta asupra pămîntului, cu o brutalitate accep- tată.

„Numa-n zarea depărtată”...

De pe deal, din geană pădurii, mai văd încă o dată orașul, combinatul, flamura galbenă a bioxidului de sulf, sălciile înrămate în apa Du- nării. Vom sta cu picioarele pe dig, acum, la fel ca întotdeauna. Și mai văd grămezile de ce- nușă piridică, roșcate, îmi mai aduc aminte cu- vintele lui Popescu Andrei, care se gindea la brichetarea lor, chiar în aceste clipe de cumpă- nă, cu o grijă și dragoste pe care mi le-am no- tat în memorie. Aripa albă a șoselei, un camion încărcat cu fosfați, își pune pecetea pe vastul pei- saj rămas în urmă. Lanuri de griu generos, griu de Dunăre, ne îmbrățisează pînă la brîu. Simt înclinarea dulce, lenesă, princiardă, a pă- mîntului către albia Dunării.

Grigore HAGIU

Sânziana POP

Spre deosebire de Kafka

Nu opinia despre romanul Dincolo de Corneliu Ștefanache ne-o vom exprima aici, ci opina despre o cronică literară apărută în revista Cronica (din 23 mai 1970) unde C. Ștefanache este redactor-șef adiunct. O mi- nimă grijă se impune, în articolele despre un scriitor, apărute într-o revistă în conducerea căreia respectivul se află. Poate că apărute altundeva frazele inflamate ale Magdei Ursache ar fi trecut neobservate. Deși nici acolo...

Iată deosebirea dintre Kafka și Ștefanache, observată cu finețe, poate cu prea mare finețe, de Magda Ursache: „SPRE DEOSEBIRE DE ROMANUL KAFKIAN unde nu există obsesie epică, ci o derulare de întîm- plări haotice, acestea se întîl- nesc în Dincolo, ceea ce face romanul agresiv și captivant nu pe planul anecdoticului, ci al discursivului”.

Dar distanța față de Kafka, treacă meargă! Cu stupeoare așmă că și Joyce a rămas undeva înapoi, la o colitură indes- cribibilă: „Astfel, în spatele fabulei, stă viziunea unui tip caracterologic, nu a unui personaj, care gîndește în termenii epicului, esteticii, filozofiei, așa cum se întîmplă în romanele moderne de la Joyce încoace”.

În viziunea Magdei Ursache — romanul Dincolo e prea mult. Măcar din politețe, o egalitate, trasă de pîr, cu Joyce și Kafka,

n-ar fi produs attea valuri. Și ar fi fost, poate, și mai con- formă cu adevărul.

C. LASCĂR

Semne de vedetism

Lăudată de toată lumea, revista Echinox dă semne naive de vedetism care ar putea fi și semnele obsesiei tînrului colec- tiv redacțional.

Numărul 4 al lunarului stu- dentesc, fără a fi slab, are parcă vocea îngreșată, parcă vorbește uitîndu-se în oglindă. Din răsărit în răsărit, revista Echinox începe să dea note fe- nomenului cultural artistic din țara noastră și din alte țări ca- re le cad sub condei colabora- torilor. Nici spiritul partizan nu-i bun dacă se manifestă osten- tat, dar-mi-te predarea cu arme și bagaje a paginilor revistei unor personalități sau u- nor chiar unor persoane (Petru Poantă).

Păcat de atîta frumusețe, aco- lo unde vedetismul a apărut prea devreme. Păcat de Echinox!

Gr. COSTIN

Lautréamont

detestat la Pleșița

Ocupațiile zilnice, ca și Ne- dreptatea — ca element consti- tutiv al esenței lumii culturale de azi — au amînat mereu, me-

reu, dialogul Matei Alexan- drescu — Constantin Chioralia. Și lată luna mai, care ne-a adus atîtea, nu se dă în lîturi să ne-o aducă și pe ultima, cea mai mă- rîntă de altfel, dialogul aștep- tat. Vatra acestui miracol, este revista Ramuri, de la Craiova. Numărul din Mal. Glorie in- drăznețului care a trimis la ti- par și a avut răbdarea să dea și lumii unul dintre cele mai

unde mulți nu au avut drum. Regretabil! Ia să avem! Desi- gur, C. Chioralia nu pierde prilejul de a defini rolul imens al Pleșiței, vorba dumnealui, ca „focar de activă spiri- tualitate”. Căci, spune C. Chioralia: ce este Pleșița, ce a făcut ea? ceva grozav „așa cum nici o localitate de măsura ei (Calafat, Băilești, Poiana Mare) n-a reușit să facă”. Dacă nici Poiana

șă literară (...) mai ales cînd a- valanșă de producție poetică, de cele mai multe ori nesemnifica- tivă și medierianță a îndepăr- tat pe foarte mulți cititori de la poezie”.

Cu întregă sa autoritate mor- ală de poet iubit de cititori, devorat literalmente de gustul public, Chioralia a făcut dreptă- te necăjiților cititori.

Cu regretul de a nu putea cita mai pe larg cagățiile celor doi (Chioralia e totuși mai intere- sant!) ne mărturisim surpriza de a găsi, chiar și într-un text atît de vulgar, un acces de tuse provocată de praful ce se ridi- că de pe o carte deschisă prea repede: „Un Lautréamont, prin lipsa lui de priză asupra citito- rilor, chiar de cel mai înalt ni- vel, nu poate fi socotit printre poeții înnoitori căci pentru a- ceasta este nevoie să te numeri printre cei realmente citiți ceea ce nu este cazul cu acest singu- lar poet care se pretează doar la teoretizări pentru a le asig- ura țînuta corespunzătoare”.

Ura lui Chioralia îndreptată atît de neașteptat împotriva bie- tului „un Lautréamont” nu po- te fi înțeleasă decît ca expresie a obsesiei celui prea citit (Chio- ralia).

Lautréamont a esuat acolo unde nu se aștepta: la Pleșița. Nici la Calafat, nici la Băilești, nici la Poiana. Ci pur și sim- plu — la Pleșița.

COMPILATOR

golful cu păsări

De două zile nu mă gândesc decât la tine. Nu pot pricepe pentru ce, adică pentru ce anume ai făcut toate astea. Știu că ești bolnavă undeva, adică vreau să spun într-un anumit loc, și așa fi bucuras să știu unde. Draga mea, iartă-mă. Lumea din care facem parte, și numai parte, nu altceva, este rea și tare mică, precum o scoică. Trăim într-o lume din altă lume, într-o lume în lume, și dacă scoica, și dacă marea din scoică... Dar vorbesc prostii și mă bucur că știu că mi le iubesti, pentru că sint prostiile mele, ale noastre. Imi amintesc golful acela cu păsări care țipa și cu șerpi încolăciți peste pietre. Mai știți algele încercând țărnul, cu meduzele aruncate peste noapte de furtună? Ieri am mâncat guvizi cu salată de alge și piancton. Nu credeam niciodată că le voi savura cu atita plăcere. Nu mai îmi plac rindunicile noastre de la munte. Au prea puțin alb pe trup și negru mă-nspăimintă. Aici e cald. Clima tropicală îmi priște mult. Mai mult chiar decât mă așteptam. Am văzut jungla. Cu greu ne-am putut face drum cu securile lovind lianele în dreapta și-n stânga. Am capturat chiar un animal foarte sălbatic, pe care încă n-am reușit să-l identific. Știi, pe aici se vorbește că toate continentele se deplasează în timp. Madagascarul se deplasează de Africa, Europa de America, iar Cea de Sud tinde să se unească cu Africa. E așa-nimic derivă a continentelor. Asta înseamnă că drumul din America de Sud va fi tot mai scurt, în timp ce traversarea oceanului spre America de Nord, din ce în ce mai lungă, până când va un moment dat nu va fi imposibil. Așa cum nu sint imposibile multe lucruri atât de firești. A murit canarul. L-am îngropat în grădina sub un palmier. Am zgâriat cu briceagul, briceagul pe care mi l-ai dăruit de ziua mea, o cruce pe trunchiul noduros și dedesubt numele noastre. Mai întâi al tău... Aici plouă. Plouă într-una. Ți-ai cumpărat blana de vizion? Trebuie să fie tare frig pe la voi, adică vreau să spun pe la noi. Tremur numai la gândul că iar te-mbracă soțire și răcești. Imi amintesc și rid. Îți curgea nasul îngrozitor mai tot timpul și nu mă încumetam să te sărut. Ce copii eram! Acum totul s-a schimbat. Știi, nu mai sint nebul. De fapt, n-am fost niciodată. Lumea vorbea numai. Lumea asta mică, precum o scoică. Am așezat-o pe birou, să știu că o pot strivi oriunde, lovind-o cu pumnul. Tac! Simt că tac. N-am mai tăcut de mult împreună... Mi-am cumpărat un cal. Alb. Foarte alb. Călăresc în zori prin împărăție. Împărăția gândului meu, de la un capăt la altul al lumii. Am o cravașă pe care mi-o lovesc de cizmă de cite ori sint nemulțumit de ceva. De pildă grădinarul. Și nu numai el. Îi bat unchi cu cravașă peste ochi și spate. Și acum tac! Știu că tac! Și nu spui că nu. În zadar. Nucul bătrîn, din fundul curții copilăriei, s-a uscat. Cu siguranță s-a uscat. Nici nu se poate altfel. Și mărlul. Nu, mărlul nu. Era mărlul nostru de nunță. A stat ploaia și vîntul. Atît. E ora prînzului, doamnă. Astăzi vom supa împreună. În doi. În doi singuri. Foarte singuri. Și vom așeza alături scoica, să știm că oriunde o putem strivi, lovind-o cu pumnul... Zilele trecute mi-am luxat un picior, alergînd pe faleză. Acum s-a umflat și mă doare. Tu ce mai faci? De ce-ai murit? Vreau să știi. Spune-mi. Acum sint în stare să știu. De ce-ai murit?...

eram ploaia

„Tu știi, iubite prietene, că nimic nu mi-a mai rămas din cit mi se părea că am și ceea ce fac sau voi face și de-aici înainte, nu reprezentă decât scenele învătate pe de rost ațitia ani, ale unei morți lente; spasmole ci sint scrisorile ce ți-am trimis și nu știu cite îți voi mai putea trimite.

Vezi, ea și mine, cum zădărnica și golicuina faptelor la care sintem siliti să consimțim ne due în cele din urmă spre o stare de anemică nepăsare și lene de înțelegere.

Un poet, de care am dat după despărțirea noastră, spunea că verdele e culoarea vieții, a tineretii, simbolul fecundității, fundul germinării. Pals, iubitul meu prieten. Verdele este cea mai abjectă culoare: ea înseamnă putregaiul, mlaștina, este culoarea fierii ce răzbătea pînă mai deunazi din vîntele noastre, a speranței exaltate pînă la teroare. Ai văzut vreedată răsăritul? Vei spune în corul amorf al celor ce te înconjoară că este de foc, este fierbinte ca viața. Iar săi fals: răsăritul este putred, verde și negru. De aici vine totul și clorul ce ne curge prin vine este tot verde și el. Vor trebui multe mii de ani pînă ce oasele noastre calcinate să dispară o dată cu orice amintire despre noi. Înainte ca alți oameni să ajungă să trăiască pe aceste locuri. Sau, poate cine știe, animalele vor deveni idealul perfecțiunii și din degenerarea lor în oameni să se producă un nou cataclism. Atroficițiile zilelor noastre nu pot fi cîntărite cu nici o balanță...

Dacă vezi sînge pe hirtie, prionte, află că este al meu. În cușca în care stau închis, cu fața în jos și mă chinu cu scrierul, alegîndu-mi grîjului mișcările, pazniul mă împunge uneori, la plictească, cu o țepă, iar eu nu mă pot pune împotriva lui.

Tot cuvintele rămîn, iubite prietene, tot cuvintele...
Așa se încheia scrisoarea prietenului meu Tizon, pe care îl cunoscusem cu ani în urmă cînd, tînăr fiind, intrasem sub steaguri la forțul B... de pe malul apusean al Mării Celei Mici.

Slugile ziceau că scrisoarea o lăsase la poarta dinspre răsărit un căruțag ce nu se bucura de grai, ci doar de auz și care, pe deasupra, nu avea nici întregul folos al minții pentru singurătățile mele îmbătrînite n-am lor sale. De unde dobindise acel dar nepretul izbucit să află de la el, cum n-a știut să mă facă să înțeleg cum ajunsese din temnița lui Tizon la el, scrisoarea, nici numele cetății care îl închisese ne tovarășul meu. Zadar l-am spus ca un învătăcel, numele tuturor orașelor mai apropiate pe care le știam, îndemînîndu-i aduceriile aminte, și cum și știința lui era neldestulătoare pentru a-ate înscire în colbul de pe vechile tratate numele cetății. I-am lăsat că meargă în voia lui și am ridicat stăvilărilor, liberindu-mi amintirile, să mă desfăș în reconstituirea din imagini dispartate a prezentei prietenului Tizon.

Fusesc ca o umbră a mea, cu care am colîndat drumurile acelei părți a pămîntului. Mai aproape îl aveam de inimă decît pe părinți, iar femeile ce ne tăiau cîndva calea, pe la popasuri de noapte sau în orase îmbelsugate, unde poposeam, nu reușeau niciodată să semene dihonă între noi, căci fiecare știam să iertăm rătăcirea de o clipă a celuialt și să ne primim cu brațele deschise unul pe altul după ce judecata și deshidrea lărași drum trainic prin mințile noastre.

Căutasem împreună gloria sub pazașori bogate. În sudarea și singele luptelor, în mizeria și lipsurile campaniilor nesfîrșite de rostul cărora nu ne întrebam. N-o găsisem în vreme de pace și singele nostru clocotitor vroia să i-o dea războiul. Impreună am luat cu asalt fortărețe întărite sau tirguri neferice și am trecut prin sabie zeci, poate sute de dușmani. Și pentru noi, dușman în acele timpuri însemna cel ce-ți stă în față pe cîmpul de bătălie. Spulberasem vechi adversități și ni s-a oferit prilejul de-a prăda cetăți înfloritoare, de-a pleca de acolo cu caii gemînd sub aurărie și argintărie ca să ne așezăm undeva. În sfîrșit, să ne domolim vîrsta în vreo casă neumbătoare și lină o femeie. Dar n-aveam inima să prădam niște obiecte care nu ne stătuseră ca arma împotriva și atunci plecăm mai departe la drum singuri și săraci, avînd drept singură și neprețuită comoară sufletele noastre legate, iar drept tortă vitejia și tineretea.

Despărțirea ni s-a petrecut fără cuvinte. La ce ar fi folosit atunci? Călăream printr-o pădure, iar o ceață groasă ca laptele s-a

strămoși a fost prea fragil în fața porților uriașe de metal. Dincolo de oricare din ele putea fi Tizon.

— Cine ești? — mi-a aruncat într-un rînd cu dispreț un monarh din înaltul jetului său.

Știam dinainte ce-ar fi vrut să-i spun și de aceea mă foloseam de privilegiul oaspetelui ca să-i turbur încrederea de sine.

— Descind dintr-un scaly roman care a învățat carte și creștinat o gorilă. Au trăit la un loc pînă ce a făcut-o să poată cit el. Își tira barba din greu cînd a izbucit o asemenea zădărnice. Și în ziua aceea l-a mîncat.

Ochii lui singeros a înghețat abea mișcă adînc înțelegere. Imi prindea întroaga statură în arcul întins al pleoapelor lui.

— Vorbești în parabole, străine — s-a răstît el. Ar trebui să mă văd pe mine în gorila din povestea ta. Ar mai trebui să citești printre rînduri în vorbele tale cu păcat și să te trimit de-a dreptul pe mîna gidelui. Vezi, norocul te călăuzește, căci datorita mea e să respici străinii ce-mi calcă poarta cetății. Dar cu tine, țure mi-ăș săra sufletul!

Iar eu atunci, făcîndu-mă a nu-l pricepe, l-am întrebant dacă nu are în temnițele lui un om pe nume Tizon.

Desigur, avea mulți inchiși în temnițe, era doar un monarh puternic, însă vreunul cu acest nume nu știa să fi avut cîndva.

Pe la alte cetăți, hrubele putezau goale și pe ici pe colo se găsea un temnicer bătrîn de secole care să-și aducă aminte de un închis ce scria toată ziua pe zidurile murdare, dar care murise de mult. Ceream să văd scrierul acelu om și totdeauna soseam prea tîrziu, iar igrasia lăra asuora scrijeliturilor lui. Întîlneam astfel pe Tizon în multe cetăți, în și mai multe închisori, singuratic scrib pe ziduri, și peste tot, cu aceeași persistentă, igrasia mi-o lua înainte.

Înd nu mi-a mai rămas decît s-o apuc înapoi spre casa, ori să mă pierd în lume, m-am gîndit o clipă cu las povara de-a l-găsi pe Tizon. Dacă eu, care l-știam și-l fusesem apropiat, nu izbucisem să-l găsesc, ce putea face un necunoscut în locul meu? Cum casa mea, ca și a lui Tizon, nu era nicăieri — noi eram făcuți să rătăcim vesnic — iar drumul spre cetatea de unde plecasem la începutul începuturilor putea fi în orice parte, am lăsat calul obosit și bătrîn să aleagă vîntul spre care vom merge de aici înainte.

Am apucat pe un drum ce nu se deosebea cu nimic de celelalte și am adormit în ea. Aproape că nici n-am simțit ploaia cernită ce s-a abătut asupra noastră, fiindcă era o ploaie molcomă de toamnă ce topea totul, nu atît cu apa, cît cu umezeala pătrunzătoare. Am deslețat după o vreme și am dat drumul calului să pască. În vreme ce eu, cuprins de o tristețe nemărginită, m-am așezat jos, pe iarbă, rezemat de un buștean doborît. Simțeam picăturile prelungindu-mi-se prin păr, pe frunte, obraji, pe după gît, pe spăner. Eram scaldat de o sudoare ce nu mi aparținea, ci venise din afară, de parcă aș fi început să nu mai fiu eu și vedeam cum din mine curg fără încetare picături grele ca niște oale, lăsînd numai acea umezeală pîcurată care topea totul. Am căutat calul din priviri dar nu mai era. Mi se părea firesc să nu mai fie, doar și eu dispărisem: picăturile mele au sfîrșit prin a cădea pe pămînt, lîngă bușteanul doborît, în locul unde nici omul nu mai exista. Eram ploaia.

GABRIEL GAFIȚA

doborît asupra noastră. Simțeam cum îmi umple gura. Ne-am ținut cail aproape, dar tot nu ne vedeam. Calul lui s-a speriat de ceva, a nechezat o dată ca în ceasul morții și a pornit în galop. Degeaba am strigat după Tizon, ceața îmi oprea vorbele cu un perete de vată și nu mai vedeam nici armăsarul negru pe care-l călăream, ci doar mă simteam purtat ca o stafie. N-am văzut cînd s-a căsecat o vale sub mine și m-am trazit între prencinstiții vraci din această umilă cetate, care și frămîntau bătrîna știință să-mi lipească oasele în loc. Am rămas printre ei, infirm și plin de îndoieli, închinîndu-mă cărților vechi ce prisoesc aici și iată că primisem înțatia scrisoarea de la Tizon după ațitia zeci de ani.

Dar unde să găsești un om cînd el ar putea fi oriunde? Am întrebant călătorii din cele patru vînturi, poate aflaseră ceva. Inși nici ei nu știau mai mult decît mine. De trei ori stelele mi-au arătat gresit drumul către prietenul meu, și nu am deznădădîduit. M-am încrezut și în tratate, cum nu mai aveam nimic alta de crezut și m-am înșelat și ele.

Atunci am scos calul, l-am împodobit ca în zilele cele bune și am pornit să bat în porțile cetăților, în căutarea lui Tizon.

Monarhii m-au primit fiecare după felul său. Unii au fost buni și mi-au deschis porțile închisorilor, lăsîndu-mă să recunosc în tre toate acele scheletice și bărbănoase figuri pe cea a prietenului meu, cu făcădiala că va fi pe loc iertat, oricare i-ar fi fost vina. Am văzut mii de oameni și mînta mea a înțeles cît de multe sint închisorile lumii și cît de înepătoare. M-am așezat la vorbă cu unii din acești supuși ai întinerului și le-am strînit amintiri dureroase. Mă întrebam dacă nu cumva Tizon era de fiecare dată, într-attia săptămăno povestile lor.

Pe la alte cetăți îmi cereau să-mi declin semnifica și rubedeniile de sînge subțire ca, punîndu-le în cumpănă cu usa grea a închisorii, să judece dacă mi-o pot deschide sau nu. Și de citeva ori întreg arborele meu de

Cel senin

Deasupra golului mergînd fără dorință fără gînd Picioarele se-ndeamănă blînd. Nu e nici moarte, nici visare e doar o orăbă căutare a astrilor din depărtare. Și nu mă mir de ce un gol atît de mare-mi dă ocol și nu mă mir de ce nu cad în raiul alb în negrul iad. Nici lacrimi nu mai pot să plîng din ochiul drept din ochiul sting așa cum ele poate curg și-acum din primul meu amurg Cîmpia oare-n care parte s-apleacă să se verse-n moarte? Deasupra golului mergînd tare sint trist nu pot niciicînd să mă mai înșpăimînt cîzînd. Doar mama care m-a născut își moaie pîntecul pierdut în vidul ce s-a desfăcut...

Hamlet obosind

Dar această cîmpie e fără de sfîrșit și numai pe măsura picioarelor Domnului. Eu m-ăș așterne prin terbur, m-ăș culca aș muri dar oșeară am văzut cum umbra mamei mele trecea pe cărarea bătută purtîndu-mă în pîntecul cu fiare încercuit. Și cînd va trebui să mai umblu strein și cînd se va îndura acel cineva de mama și de nașterea mea. Cînd oare trecînd alături în seara plînsă o voi vedea din nou plînd pe cărare mama mea goală pe dinăuntru ca un fluior iar eu pe mine avîndu-mă să mă pot culca în iarbă să pot muri obosit cum sint căci această cîmpie fără de sfîrșit e numai pe măsura picioarelor Domnului.

Cînd înlăuntru

focul se duce

Toate luminile în cer se-aprind mi mult ca ieri doar eu mă sting către dureri înstel pierind. Din aștri mari cite o rază mă luminează, să nu mă-nțunec doar eu cu ineri în cer se-aprind doar eu alunec doar eu mă sting. Arde Cîmpia puul de stea picură-n urmă-i cenușa mea. Printre luminile ce-n cer se-aprind o văd pierdută rătăcind să-mi dea lumina dar eu mă sting cîzînd, trăgînd în moartea mea nemărginită.

Înserare neadormită

Nici un astru seara nu apune blînd și iertător deasupra umilintei mele dar eu mă răzbuș ascultînd în extaz înfiorata ei fînguire.

Din trupuri de orbi în iubire fosnînd vesnic neadormiți, va veni peste noi amorul, o Eufros, amorul al beznii singuratic elixir

Lingă ochiul Himerei

Trist ca un zeu lîngă ochiul stins al Himerei zilele, roptile prea mici pentru trupul meu sint egal în amurguri mă miră și viii și morții.

Doar de o mamă-s născut de aceea sint ochiul meu inger floare a neantului seara căci strein așa putea să nu fiu Eufros...

Trist ca un zeu lîngă ochiul pustiu al Himerei zilele nopțile prea mari pentru trupul meu sint egal în amurguri mă miră și viii și morții.

GEORGE VIRGIL STOENESCU

Medeea singură

Eu zăii tați i-am ținut în palmă Cu ochii-nfumurați de-o zare... Aprinsă lina sîntă — calmă M-a răstăgnit tăcută-n mare.

Pe cercuri de icăone sfinții Nesimțitori la mingierii oscunse M-au încercat încet, încet cu dinții; Medeea poate singură mă plînsese...

Simburi goi

Am vrut să te scriu acum în oase, Măcușele mă plîng în mlîni, mă plîng. Nu știu, cochilii de melci ard în crîng Pădurile moarte, pădurile roaze?

În asfințit triunghiul să-ți ferești, Imi cură țatulele de fier. Mă dar măslinei visului, cînd pier În ochii mei te part așa cum ești, cum ești.

La răsărit de mine ară un plug Cine îmi ridică casa, casa? În flori adînci frîgul își cîntă coasa Mă bate gîndul la umbre cînd fug, cînd fug...

Străbuna cunună

Alerg sub noaptea lipsită de lună Să caut străbuna cunună. — A daciilor viața în flori de gheață Și laspezi de piatră — Și turmele cerului în zadar Pasc stelele moarte Ce vrere și soarte vor anii să ia? Sau poate că lumina din Dîndre Vrulo să bea și s-o-necat? La margine de vază, eratic și mic Tot alerg sub noaptea lipsită de lună Să caut străbuna cunună.

Cîntec în Lydia

Pasărea cu glas amar mi s-a așezat pe pleoapă Ochii scurși pe coasa nopții limpezesc pămînt de apă. Stea plămădată de durere învrăbită-n asfințit Sufletul luminii arde greu de cercuri înfrățit. Pravița de foc pe buze risipită-n rugăciuni Moartea mării fulgerate umple vechile furtuni. În mulțimile de stînci peste gheața împlînirii Cîntă pasărea amară dorului și risipirii.

Moira

Dreapta este un cerc de rază infinită...

Arginții aștia treizeci, mici și mari Mă țin acum și n-am cum să-i schimb La Ghetsimani, sfințe domn îmi parl Îngîndurat cînd mina peste cer fi-o plimbi.

De-am încercat să număr timpul tău Sărutul fi l-am dat uitit și clar Și m-au durut străfunduri, hău cu hău Pe cruce te-am urmat și eu, pahar.

M-am bucurat cînd te-am văzut întreg Piroanele m-au liniștit de chin. Te-am sărutat și nu fi-am fost vîlreg Cînd ai bătut din mine suspin după suspin.

Pierdut de-al sfinților uitat sabor Tu vii mereu urcînd, eu vesnic mă cobor...

Din volumul „Cercuri la Elsinore”

G. PETRAȘCU : Țărancă cosind

trecerea

răspunsul, și dă-mi voie să-ți prezint pe soțul meu” apoi repede către acela înaltul „un prieten, un vechi prieten, îl cunoști tu, ți-am spus poate de el, da, da, ți-am mai spus, cu siguranță că ți-am mai spus”. „Bună seara” și mîna s-a întins scurtă din pirghia antebrațului, mină puternică, mare și cîntărită. Se așteptase la o asemenea alegere, era ceea ce îi lipsea lui în scrierile cu primăvară, rostul minășierilor după rostul bibeloului pe ețajera ustruită și înții de toate bunul simț în despărțirile cu o fată mare la colțul străzii. Nu, glasul nu era ciudat, nu devenise nou în transformarea aceea, iată deci pe bărbatul fatal, pe bărbatul visat, pe bărbatul bărbat, nuuu, glasul nu era schimbat, și nici coșurile de pe față nu-i dispărușeră încă.

Urmole pașilor întroși se luau de mină în goana celor două fugi, se risipeau pe vîrfuri și apoi continuau.

— Mai scrii poezii.
— Da, din cînd în cînd, dacă am timp da, dacă n-am timp nu.
— Dar ce faci?
— Ce fac? Ce să fac. Bine, ce să fac! Da tu?

— Eu?
Bărbatul mergea înalt pe latura din stînga. O avea la inimă. Zăpada cădea și atunci plînd de semnificații și scotea în față lor mii de spiriduși.

— Ce draguț rade zăpada, parcă ar fi spiriduși.
— Da, ce de spiriduși, leit spiriduși. Mii de spiriduși.

Bărbatul mergea înalt pe latura din stînga. În fond de ce, de ce toată jucăria asta neutră, ea știe, el nu știe și părul a rămas același „părul a rămas același”. În seara asta sint penibil, nici nu se putea să fie altfel în

tr-o seară ca asta, întotdeauna cînd îmi pun șapca asta arăt la fel, de nu mi-ar ieși urechile din șapcă, da parcă pot, degeaba le îndes eu acolo, degeaba le înghesui, le acopăr cu căptușeala și ridie gulerul, parcă pot face ceva cu șapca asta idioată și urechile astea care m-au obsedit întotdeauna, de cînd mă știu m-au obsedit urechile. Uite ea ce urechi mici și rozul? are.

— Da, să știi că ai dreptate, ca niște spiriduși, foarte bună comparația, foarte nostimă, nu? domnule, dumneavoastră de ce nu

ALEXANDRU HAGI-DUVAN

vorbiți de loc? Domnule dacă nu vă simțiți bine eu mă retrag, eu n-am, eu...

În fond ce rost avea toată discuția, fusese undeva între luminile acelea care se aprind alt de rar, atît de frumos în joc interior de oglinzi. Ce frumos fusese și cît era de singur, ce minunat se vedea de acolo zăpada pe prelungirea de pînă albă și sticlelele celelalte părți, la fel de searbătă și de uitată. Dar așa trebuia să se fi întîmplat și mîna a venit durdulie și s-a întins din pirghia antebrațului și l-a scos în afară, l-a scos și luminile s-au stins atunci toate deodată și faldurile s-au mișcat puțin, încă puțin, apoi au căzut și ele în zgomotul greu al trezirii de după amiază.

Da, pentru omul acesta a fost refuzat, sau nu pentru el, pentru alții ca el, pentru ațitia alții ca el, care nu purtau șapcă, în definitiv ce stupid să-și facă altăca probleme dintr-o șapcă. Așa sint oamenii, își fac tot felul de probleme dintr-o șapcă.

— Nu, zău, domnule, vă rog, ca niște spiriduși domnule, domnule. Doi obraji împliți și lî privir. Era alt de mult grai în obrajii aceia!

— Ce te uita așa la mine, te cunosc de cînd erai mică, nu mă sperii, nu poti să mă sperii. Eu te cunosc de cînd erai mică! Așa sint femeile, întîi papă, pe urmă înghit. Da' de ce-i așa de înalt?

— De ce-i așa de înalt? Nu știu, tu de ce ești așa de mic, e mai bine să fi mai înalt, e mult mai bine. În primul rînd vezi mai departe și la cinema e mai bine. Cînd nu văd bine mă ia în brațe. Atunci întoarse capul spre dreapta. Era un bărbat înalt, să fi tot avut vreo trei metri, cu nasul nu prea distins, dar foarte elegant îmbrăcat, nu, n-avea șapcă, nici pomeneală de-așea ceva, n-avea nimic pe el, absolut nimic, se uită în dreapta și văzu bărbatul.

— Asta da, zise, ca niște spiriduși, ha, ha, ce caraghios, ce niște...
— Cînd ai să fi și tu ca el ai să înțelegi, primi răspunsul cu furie.

— Cînd am să fiu și eu ca ?
Mergeau așa înainte, într-o neltoarcere voită, cu gestul nestudiat de nimeni și dacă cineva ar fi trecut pe acolo ar fi văzut cu siguranță trei oameni, dintre care unul avea șapcă, apoi bărbatul, era înalt bărbatul ca o streășină și lat și rumen, și față aceea împlinită la care dacă te uitai de jos în sus nu puteai să spui nimica, apoi el a coborît privirea și a privit de dincolo de streășină, urechile îi ieșeau în afară stricînd conturul rotofei și netuns al capului.

Pe margine se aduna zăpada. În grămezi copioase, zăpada vedea roca cu toată topirea înaltului de undeva de dincolo de sfîrșituri, în definitiv atunci se putea totul și invers, atunci a venit trecerea, de ceilalți către sine, bună seara, un vechi prieten, ți-am mai spus de el, da, venit sigurantă că ți-am mai spus de el, a venit trecerea și a coborît privirea înset, încet, a trecut trecerea, bună seara!

florile albe de cireș

Urma să ne întâlnim la exact și șaisprezece douăzeci și trei!... De ce tocmai ora a această?... Aflasem, nu-mi amintesc de unde și de la cine, că orele de întâlnire cu o fată, și de obicei, sînt rotunde. Cel mult jumătăți. Și numai în cazuri extreme sferturi. Dar... și douăzeci și trei!...?

Mă rog, oricum ar fi fost — indiferent de acest și trei — eu o așteptam. Și cum o așteptam!... Convins că va veni. Că va fi punctua. Și se putea altfel?... Nu. Știam!

Convenisem să ciocănesc de trei ori în ușă, încl. Să nu se prindă mama. Tata nu avea cum să se prindă. La ora aceea nu era niciodată acasă. Nu, nu. Nu era acasă pentru că ora e cum nu se poate mai plictisitoare, iar el încearcă să-și umple timpul, dacă se poate spune așa, între patru și șase după-amiază, la SELECT. Se știe unde. Lingă Piața Centrală... Teși din teatru, irtri în cafenea și invers.

La această oră, mama, cu un NECKERMANN pe genunchi, creioane colorate și blocul de schițe alături, „studiază” ultimul răcnet în materie de cromuri pentru fuste, rochii, pardesie și paltoane... Examinează cu maximum de atenție blănușile argintii, ne-argintii, castorii, nurcile... Măsoară, fără exagerare, la milimetru mini și maxi-jupe-urile, trece cu „a patra” peste articolele tehnice și cele de uz casnic, mai cu seamă! — nu are ochi pentru bărcile cu motor, „Mercedes”-uri, motocicletele „NSU” — oprindu-se la coafuri spre a le categorisi în moderne, excentrice, clasice, moderate, tinere, serioase și frivole. Fără nuanțe, fără concesii. Intocmai și în ordinea amintită. Trece apoi la selectarea modelelor. Și ce selectare! NECKERMANN-ul e din anul trecut. „Atemporalitatea” nu face însă nici o impresie asupra mamei. L-a primit, NECKERMANN-ul, de la freulein „globe-trotter”, Anelise, blondă cu părul ca paiul. Condiționat. Nici nu se putea altfel.

Extrage din el modele pe care, personal, nu le folosește. Le împrumută însă cu plăcere vecinilor de la patru și trei.

Cind găsește, copiază modele pentru la-setă. Pe acestea, da, le întrebunează. Scoate din ele adevărate minuni și de care, nu o ascunde, este mîndră.

Atît de ocupată cu sortarea modelelor, supraaglomerată pot spune, nu știu cînd găsește timp să-mi amintească, în trecut se înțelege, că mi-ar trebui și mie un TINK + pe nouă și ceva peliculă colorată pentru imortalizarea escapadelor de pe Bucegi și Omu... Fără îndoielă, mi-o spune să-mi facă plăcere.

Cind îi lipsește NECKERMANN-ul trage stururile, pune mina pe Bacovia apoi, la lumina violetă de pe biroul tatii, se afundă în lectură, plînge și devine imună chiar la un milion de sonerii funcționînd toate dintr-o dată.

Limpede. Nu-mi făceam probleme din pricina mamei.

Dificil, în clipa premergătoare sosirii, mi se părea găsirea unei formule cu care s-o întimpin. Voiam ceva deosebit, relevant, să mă lansez de la început într-o atmosferă de gazdă nu numai primitoare, curtenitoare, bărbat — calitate de care eram convins... Îmi trebuia și-mi doream o maturitate vizibilă, de afiș dacă se putea, agreabilă, exprimată fin și net în același timp, fără tentă de efort, într-un cadru natural... Iată ce voiam! Exact ce-mi lipsea. Și asta mă înspăimînta. Mă transforma în efemerida care, obligată să piruetze pe suprafețe lucii, risca să alunecă și... Posibilitatea unui chix mă împingea spre disperare. Grav, foarte grav! cu cît eram la prima întâlnire serioasă din viața mea.

Exceptînd cele amintite învățasem lecția conștiințios. Nu-mi aminteam cînd, dar o și repetasem pentru că în mine, aveam convingerea, o făcusem. Întrebarea era „ce mă fac cu elementul surpriză” — o chestie învățată de la tata.

Cucul anunță prompt: „...și douăzeci!”

Îmi mai acorda deci trei minute. Încă trei minute pentru a-mi regla respirația, a-mi rețușa ținuta, pentru a aranja florile din vasul de cristal, a pune magnetofonul la priză, pentru a aprinde lampa cu picior — cea cu abajur citron și cu maci pe el — și care, cînd se aprindea, era o frumusețe de lampă. Florile roșii, desenate pe cartonul tratat cu spermanțet lichid, se aprindeau o dată cu filamentul și estompau, fără doar și poate, eventuala roșeață din obrajii mei, punînd totodată în valoare acuarul montat în calcar, pe verticală, deasupra mesei de serviciu. Contrastînd plăcut cu albastrul marin și smaltul glastrei pentru lălele...

Mi-am întors privirea. Ramurile cireșilor de lingă bordurile alei ce duce spre poartă erau încărcate cu flori albe. N-am avut timp să mă întreb: „Cînd a nins?”

Cucul ieșise, conspirativ, pe porțița aruncată în latură de forța arcului, anunțîndu-mă înfrigorat. „...și douăzeci și trei, punct!” după care s-a retras rapid, la timp, exact cînd au explodat cele trei ciocănituri convenite în lemnul lustruit al ușii. Ușitata „poftim” a rămas numai intenție. Intrase în aceeași clipă, închizînd fără să facă zgomot. Își lăsă încălțămînta la ușă — gestul m-a surprins, am și zîmbit — o schimbă cu alta, foarte fină, scoasă de sub eșarfa legată pe talie, apoi, cu pasul mărunt, caraghios cumva, se apropie ținîndu-și palmele lipite iar virturile degetelor sub bărbie.

Avea figura rotundă, alb-marmoreană, ochii negri, limpezi, totul într-un ansamblu perfect și splendid cu chimonoul pastelat, imprimat cu enorme flori violete. S-a inclinat. Cînd și-a ridicat privirea era toată numai zîmbet, eliberîndu-mă brusc din închistarea statuară în care mă aruncase la apariție.

Nu-mai după ieșirea din închistarea aceea m-am convins că este ea. Crezusem că fafa așteptată nu va veni, că nu reușise să scape,

— de unde și cine ar fi împiedicat-o să vină nu știu, totul se făcea în cel mai strict secret — și că a trimis vreo prietenă să-mi anunțe ceea ce trebuia să se numească marea mea deziluzie. Dar nu. Era ea.

I-am recunoscut cu ușurință zîmbetul — nu îl mai văzusem vreodată — am recunoscut-o după alunița de pe umarul sting, numai de mine știută, — mi-o arătase, nu-mi amintesc cînd — alunița ce o deosebea de toate fetele lumii.

Povestire de MIHAI ARSENE

Am rugat-o destul de tare să ia loc. Teamă că m-aș putea deconspira?... N-aveam. Am declanșat magnetofonul, banda a pornit o dată cu ea, cîntecul înregistrat special a inundat confortul „am acționat butonul moderator... Lampa cu picior difuza o lumină splendidă, caldă, odihnitoare și muzicală, tapetînd albul orbitor de zinc-weiß al „pereților ogîndi” cu enorme flori roșii de mac...

M-am așezat în fața ei pe fotoliul pușat. Părea o floare cu petalele deschise, așa cum ședea direct pe mocheta verde. La spate, lampa cu picior, nu mi-am dat seama cînd, s-a stins sau a dispărut. Toată lumina iradia acum din interiorul chimonoului. Din tot ce era fata cu obrazul rotund; prin pielea obrajilor, acum roz-pal, prin ochii albaștri acum, transparent și nesperat de frumoși, ireali, prin părul transformat în miriade de granule fosforescente...

— Ești american? m-a întrebat în șoaptă, zîmbînd, privindu-mă într-un fel care mă intimida.

— Nu, i-am răspuns sau am avut intenția doar.

— Atunci de ce te numești Frank?

Da, exact, de ce mă numeam oare Frank? Și de cînd?

Nu am găsit un răspuns imediat. Nici chiar prea curînd după aceea. Am ridicat din umeri, gest la care ea a zîmbit concesiiv apoi a repetat prima întrebare, vrînd parcă să mă necăjească.

— Ești american?

I-am răspuns că sînt român, român neaoș, că numele îl datorez mamei, fapt care, din auzite știam, generase o discuție deloc pașnică între părinți, tata vrînd să mă numesc Ion.

Exploziv a pornit să iradieze lumină, înfrumusețîndu-se peste toate, ceea ce, așa am tradus, se datoră unei izbînzii reputate asupra mea — n-am înțeles în ce consta această izbîndă — și o făcea fericită. Fericirea ei, manifestată direct, m-a încălzit. Am convins-o că numele Frank îl poate întîlni frecvent la irlandezi, germani, la africani, asiatici, spanioli și chiar la italieni, cu toate că aceștia, în marea majoritate, preferă lui Frank pe Alberto — „de la alb” am zis — argumentîndu-mi și convingînd-o că mi s-ar fi potrivit și mie, dar că nu se mai poate face nimic din moment ce mă numeam așa cum mă numeam...

A regretat imediat. Și eu o dată cu ea. Lumina pe care o iradia își schimbase tonalitatea. Dar nu mi-a dat timp să-i contempul tristetea. A venit imediat cu altă întrebare: — Îți plac florile de cireș?

— Dacă-mi plac? Sigur că-mi plac. Sînt florile care-mi perpetuează senzația vitalității chiar cînd dorm, singurele care îmi aduc

noroc — ele mi te-au adus pe tine — unicele care își păstrează tot anul parfumul, în mine! — am accentuat pe „în mine” repede și de teamă să nu văd cum tonul luminii se schimbă, nu ar fi fost cazul; m-a privit clipind — și dacă i-ar place florile de cireș așa fi omul cel mai fericit de pe lume...

— Îmi plac, mi-a răspuns — ar fi trebuit s-o știu — îmi plac chiar foarte mult. Sînt florile patriei mele din care am plecat pentru a fi aproape de tine și acum... acum... A tăcut.

Lumina își pierdea din intensitate. Pierdeam treptat din culoarea, curajul și senzația de fericire, dar m-am salvat și am salvat-o de la lacrimi arătîndu-i cireșii înfloriți de pe marginile alei.

Obrajii i s-au aprins imediat, s-a ridicat, s-a apropiat și, luîndu-mi mina stîngă în minile mici cu degete luminate, mi-a așezat-o pe ochii ei, s-a lăsat pe genunchi apoi a început să cînte un cîntec fără cuvinte; era un „a” prelung, calm, unduitor, catifelat, fără nici o apăsare, cu urcușuri și coboriri de apă-n vad. Era un cîntec necunoscut, frumos, vesel și trist în același timp, plin de arome... Mi se părea că atmosfera invadase camera — tot aerul care sărutase crestele valurilor oceanului sau ale mării, aducînd cu el pulberea fină a talazurilor, dizolvînd-o de-

acesta este cel mai frumos gest pe care îl poate face o femeie fericită și mi-a mai spus ceva, nu știu ce... Și într-adevăr avea ceva de femeie în ea care mă intimida. Nu reușeam să-mi mai adun gîndurile, nu-mi mai puteam mișca privirea de la lumina ochilor care păreau să se scalde în lacrimi... Nu erau însă lacrimi; era doar o boare fină, catifelată — polen pe deschizătura petalelor... Califlarea le inocula și mai multă strălucire, o strălucire imposibil de redată în situația aceea în care simțeam numai, simțeam că plutesc... La început urcînd și coborînd valuri uriașe legate pe trunchiuri de bambus... Era un fel de balans cu urcușuri și căderi pe verticală, creîndu-mi senzația că totul se potrece în vid. Mă tulburau privirea și cîntecul, la fel minile care acum îmi acopereau ochii, infiltrînd în mine lumina degetelor lor, căldura ce o emanau și din care nimic nu se pierdea, toată dărîndu-mi-o în timp ce, deasupra, stelele începură să explodeze scurt, mut și fascinant, una cîte una, în puncte neașteptat de îndepărtate una de cealaltă... Cîntecul ei și privirile, privirea colorată și cîntecul, de asemenea colorat, mă absorbeau parcă, deschizînd un coridor prin atmosferă, coridor prin care mă înălțam fără să întîmpin rezistența vreunei gravitații... Am privit în jur, am înțeles că se făcuse

Pictură murală transilvană

supra capetelor noastre. pulbere cu care se împregna totul „obligîndu-mă să-i simt gustul sărat și mirosul îmbietor de algă...”

A simțit și ea aroma apelor. A deschis ochii mari, mari de tot, trimițînd un fascicol puternic de lumină, toată lumina ce o putea emite, spre mine...

Am întins mina spre fereastră și, rupînd un ram dintre cele intrate în cameră, i-am prins florile alb-viorii în părul din nou negru, pentru o secundă neagră...

— Aș fi murit dacă nu o făceai la timp, mi-a spus fără putere, apoi mi-a mulțumit sărutîndu-mi minile, dar mie mi s-a făcut rușine...

A observat. Am auzit-o spunînd imediat că

noapte, că iradiam aceeași lumină ca și fata de lingă mine, „o lumină bărbătească însă...” mi-a spus fericită și fără să întreprindă cîntecul ce ne învăluia, n-am înțeles cum. Eram sigur, cineva sau ceva cînta prin ea sau invers, poate prin clipocitul apelor, poate numai creîndu-mi iluzia aceluși cîntec sau, poate, cîntau înseși stelele în izbucnirile lor luminoase... Pierdusem certitudinea deci... Cert era însă că azeam cîntecul venînd și pătrînzînd în mine cu o fluiditate nemăiîntîlnită, continuu, pînă cînd l-am simțit plecînd prin porii larg deschisi, aprinzînd astfel mările, oceanul, aprinzînd astfel atmosfera dar, treptat-treptat, pierzînd definitiv lumina iradiată din mine.

Fata a intrat vizibil în panică, s-a apropiat, m-a privit din nou și direct în ochi, transmîndu-mi nu știu ce sunet, alungînd tremurul capabil să mă stăpînească cu putere de gheară mecanică și, cînd înțelese că nu-mi poate reda luminozitatea, începu să cînte același cîntec, tot fără cuvinte... Ceva o smulse de lingă mine, îndepărtînd-o cu puterea unui transformator, lăsînd-o suspendată între cer și pămînt sau la media limitelor apei oceanului... Sta unduînd leneș, miădîndu-se într-o lumină ireală, galbenă, curenții făcînd să i se miște capetele eșarfei, picioarele... Privind mai atent mi se păru că nu mai era ea, că puterea aceea nevăzută o transformase în meduză... Da, era o meduză ceea ce eu considerasem a fi o umbră...

Îmi recăpătăm cu greu vederea, ciudat însă, regretam. Stelele se retrăgeau lunecînd, culorile nu mai păreau să fie aceleași, iar cu mine se întimpla ceva, ceva care semăna cu o ruptură, sfîșiere dureroasă și plăcută totodată, ceva niciodată trăit pînă atunci.

Am revăzut-o tîrziu, se înapoiaze, cu capul pe pieptul meu. Ședeam lungiți pe trunchiurile de bambus în mijlocul valurilor agitate. Îmi asculta bătăile inimii. Ochii îi rideau, buzele îi erau umede, fruntea calmă și murmură imitînd freacăta valurilor, apoi vîlcutul prelung, contorsionat al scoicilor...

M-am gîndit timp îndelungat ce nume să-i dau. Am căutat, am căutat insistînd, dar n-am găsit nici unul care să i se potrivească. Am întrebat-o, trist, dacă are vreun nume. Mi-a răspuns după o lungă ezitare, șoptit, melancolic, melancolic...

— Ciociosan, într-un cuvînt! a subliniat. S-a întimplat ceva groaznic în clipa aceea pentru că toate au dispărut în jur; apele mării, ale oceanului, luminozitatea a scăzut brusc, cîntecul, de asemenea, s-a stins brusc, aroma, transparența... Toate! Și înainte ca eu să pot întreba, să strig cu durerea aceea necunoscută: — Ciociosan! ? !..

NICOLAE COMĂNESCU

Fără seamă

Se încheia de citeva ori pe zi și pe noapte
Un blind dejun de sacerdoții
Și aici firea pădurarului din leagăn
Nu se dezmințe
Cade capul său închinat pe sălcii
Adînc pînă în umbra genunchiului drept
Și vine spectacol de suflete maritime
Nu se mai respiră și e o pace a mușilor
Acesta e deocamdată actul întâi
Peste citeva fluvii din nou încilcîit
Drumul păsării cobe răsună
Rugăciune caldă de adunat timpane
De acoperit hoții și herghelia pădurarului
A luat drum de seară printre nisipuri
Pașă bună la urma urmelor
Depărtarea dintre cuvinte e mută

Pierd urma serilor

Pierd urma serilor în adăpost gigantic
Sînt fratele felin a două vise moarte
Întoarceți chipul deci și la răscruce
Șe-nîmplă pe degeaba priveghi în sârbătoare

Oh adu! doamne
Pe el cel mai ferit dușman
Aruncă-i veghea peste griu
Și risipește-n taină ochiul
La cina falsă de demult
Uitat senin să îndrăznească
O urmă nînsă peste clopot

Și iarăși nu mă iartă blindul con
În care mă născusem marinar destoinic
În brațul răscușit se încordează-un orient
O cum îmi voi plăti rătăcirilor numa

Lăcăș juruit

Și azi mă răsplătește ultima memorie
Vertebra mea plătînd se-nclină în adaos
S-a întimplat la slujbe mule peste seară
Și risipește-n taină ochiul
În alfabetul de numărât ingenușcherea
Lăsasem pe ocean o rețea prăbiege
Ochiul meu de aur pierdut de bună seamă
La roata blindă cu joc adăugat
Cînta o curbă slînsă pe fapte de nimic

Deasupra

Prin leneșul pronaoș se risipea în dulce sine
Pe patru preoți și călătorii de fum
Ingenios uîtînd la întimplare
Parfum de bun rămas pe sceptre
Cobor plăpîndă veghe în iris musulman.

STELA VINȚHI

Aceeași sete

Și te-ntorceai în culele luminii
absența între noi de zăpadă,
tempul de singe mai plutea
solitar, aceeași sete de nemîncare
ca de-o aripă foarte albă

și-un zbor printre cuvinte
dureros, ca de stoluri pierdute
pe-ntinderi de var
și nici un somn nu mai avea hotar,
măslinii calzi se auzeau crescînd
turnuri, pentru cei căutați.

Vorbiți despre plăji

Ci roagă-te din ce în ce mai stîns,
unghie de unghie se umflă iocano
în mișcătorul piept al mării;

trupul trece prin trup ca opa
prin apă, grațiile nevăzute
și blondul putrezit în întoarcerea
cărții; numai somnul

cu pace neajunsă pe buze,
vorbiți despre plăji invadate de
soare, ca de melci putrezînd
rar, în cochilii.

Vînzare

Pînă la urmă havuzul cu capete
sfîncse, pașii lungi de stele se-ntînd
și fluturi grași de umbră;

poate tu mamă acum să mă numeri
o doua oară în line și lingă mare,
e posibilă transparența pînă la go'ul
vinăt de tot, ochiul la ochi se nchină
ca la un zeu al verii, plutitor;

și vînzarea se face-n adînc
cu strigăt mușcat pin-la buză.

ARTE

TEATRU

Între lăptucă și spanac

Teatrul absurdului a fost o adevărată mană cerească pentru realismii mediocri. Reacția de care s-a izbit această modalitate, condamnată pe drept sau pe nedrept (nu discutăm acum problema) a făcut să inflorescă — parcă pentru a demonstra că nu e suficient să schimbi chipeta cu să iasă artă — un cimp, mai bine zis târșan, cu prelinse subiecte „realiste”. Scepticismul metafizic și se opun niste optimismism (are plural) iefitine, de bilei, dezbateră de idei e înlocuită cu penuria spirituală cea mai lamentabilă. Bine, să zicem că nu agreăm teatrul absurdului, produce aciditate, dar inventăm în loc un teatru al stupidului? Se pare că de situația aceasta cel mai mult a profitat neambiguă comedia. Nu comedia adevărată, ci farsa. Nu farsa, ci schechicul. La teatrul Giulești se joacă acum o astfel de piesă „în două părți și cinci tablouri” de Gh. Vlad. Se numește „COMEDIE CU ULTENE”. M-am dus și eu, auzind că e vorba de ceva foarte vesel. Nu-i rău să te mai destinzi din când în când la o comedie foarte veselă. Ce se întâmplă acum cu țărani? (Piesa e realistă, o replică tare la adresa elucubrărilor moderniste). Doi săteni se ceartă pentru un rățoi scăpat pe straturile cu lăptucă. O ceartă groznică, năjung până la judecată, la oraș, de unde binelele sint trimiși în sat la comisia de împăcătore, prezidată de o contabilă acrită, un soi de scoarțe. Asta pe planul întâi. Pe planul al doilea e vorba și de imbobocete dragostea naivă și candidă între feciorul săteanului A și fata săteanului B, dragoste menită să pună capăt învrăjbirii celor două familii. Printr-o farsă destul de rudimentar tratată (fata și umflă mijlocul cu lină) tinerii vor ieși învingători. Primarul care voia să-i trimită separat la învățătură, pe unul la Craiova și pe celălalt la Iași venă să devină el veterinar și ea nu mai tin minte ce, pare convins să-i trimită împreună în aceeași localitate.

Băiatul ține o tiradă despre noua generație, iar aprigii Montagu și Capulet autohtoni se împacă. Rățoul va fi, după toate probabilitățile, sacrificat. Despre o astfel de piesă nu se poate spune decât că e falsă, ca și cea cu primarul ne lună. Amindouă sint la aceeași distanță astronomică de realitate. Acțiunea se ține (cit se ține) pe bibliia unui paznic de noapte — dar era nevoie de o piesă întreagă pentru a se imita un bilbit? Nu cred că trebuie ridiculizați țărani. Țărani nu sint ridiculi și nici stupizi. Altele sint problemele lor reale și e de mirare că Teatrul Giulești, situat la o aruncătură de băț de sat, e atât de bine capitonat încit nici un geamăt, nici un suflu real al pământului nu îl tulbură. Ar fi foarte bine dacă lăptuca devastată de un rățoi ar putea constitui într-adevăr problema cheie a satului românesc. Am murit cu toții de ris pe zarzavatul pe care nu-l va putea devasta pină la urmă nici o furtună.

N-am ajuns din păcate pină acolo — și accept piesa lui Gh. Vlad numai dacă se menționează că acțiunea se petrece în raț. Ori, după câte am înțeles, acțiunea se petrece în zilele noastre. Printr-o tactică veche se escamotează adevăratele probleme și se reeditează șabloanele.

Marin SORESCU

G. PETRAȘCU: Garoafe în gjostră

Mediocra țifnă a unor antrenori aflați la Guadalajara

Mare trebură să fi fost mirarea englezilor, observând că fotbalistii români nu vor să marcheze niciun gol. Se deschide drumul spre poartă, putea Dumitrache să se lanseze, venea un corner, ar fi putut intra în careu și al doilea jucător roman (avea loc), dar nu intra, putea Dembroschi să tragă direct pe poartă, dar n-a tras. Decepția britanică e tot ce n-aș fi vrut să provoacă. Dar am provocat decepția acestor oameni minunați care au jucat pentru noi.

Nu sint un microbitz al naționalei engleze, nu fac o distincție prea netă între Cooper și Wright, dar din cite am văzut, niciodată Anglia n-a jucat mai slab ca în meciul cu România. Niciodată, sau în orice caz, niciodată în era noastră.

Dar Angelo Niculescu, Emeric Vogl și ceilalți dirijori ai naționalei noastre nu au vrut să ia seama la asta. Jucăm noi joc de pase la centru, de doi ani? Jucăm! De ce să ne modificăm stilul de joc? Noi avem caracter și jucăm la fel în orice condiții! Noi nu ne luăm după conjuncturi: dacă să-i batem pe aide Charlton că sint stabi! Nu, nu! Noi avem o concepție în fotbal! Tinem la ea mai mult ca la orice!

Să fie de capul sfătătorilor, acest meci pierdut cu 0-1, într-o zi când puteam fi marea bombă a lumii fotbalului!

Cîteva observații. Excepțional a fost

FILM

Încilceli polițiste

Cu cîteva săptămîni în urmă un forspan (dintre puținele care se obișnuiesc pe ecranele noastre), ne incita să vizionăm neapărat Ochiul doctorului Mabuse. Regula oricărei selecții de acest gen este inteligibilă, ele prezintă haotic scurte secvențe îmbietoare, urmărită ca spectatorul ce le-a degustat să rămînă cu ochii în calendar și în programele de difuzare, întărit și nerăbdător. E, în cele din urmă, vechea poveste din lumea bilciului, atât de cunoscută, amestec de mister și metaforă: din afară-i vopsit gardu', înăuntru-i leopardu'.

Da, Ochiul doctorului Mabuse este un film leopard (de circ). Genericul, de o rară lipsă de gust, amintește blana peticită a unei asemenea fiare, în locul petelor sperindu-ne cu nenumărați ochi. La capătul peliculei — după ce realizatorii te-au solicitat (au tras de tine) cu tot felul de momeli și derute — te gîndești la dificultatea jacerii unui bun film polițist. Fritz Lang și coechipierii săi încleșecă poezia cit pot de tare, țipe peste țipe încurcî firul epic, încit abia-abia mai poate fi urmărit, la conflict participî altele personaje că te-ai crede într-o frescă de proporții. Dar cînd a mai reușit încilcelea să se substituie cu folos tramei pregnante? Aglomerarea nu înseamnă în aceste situații și un spor de dramatism, ea nu face decât să săbească, prin solicitări laterale, atenția spectatorului.

În Ochiul doctorului Mabuse sint cîteva rețete paralele de succes comercial (verificate, de altfel, în producții similare: mai vechile serii James Bond par a fi sursa principială de inspirație, ce merge pină la „preludiu” directe de gaguri).

Tehnica modernă a pătruns adinc în filmul polițist (cum ne învîtuau și „Răzbușătorii”, „Campionii”, „Sifnii”) pe mini-ecran, rău e că ea își arropă rosturi epice; dar o armă, oricît de uluitoare, nu va putea ține vreedată locul unui personaj, conflictelor, pentru a fi urmărită de spectatori-oameni trebuie să aibă loc între eroi-oameni. Iar eroii din filmul acesta al lui Fritz Lang au consistența unor flori de păpădie, asupra cărora nu uraganul reprezentat de gustul instruit al specialiștilor dar chiar vizorul îngăduinței noastre produc ravagii. Cîte măști, cite grime, ce puține fețe! Și încît o dată îl vedem pe acest actor de o distincție și expresivitate uimitoare: Peter Van Eyck în sub-rol. De la ne-

uitata sa apariție din Rose Marie, nu ni-l mai amintim în vreo creație mai acută.

Navitatea unor scene depășește orice ridicol: un polițist spune, drept ultime cuvinte, niște complicate date de identificare a unei mașini, apoi moare în brațele comandantului — acesta, firește, grăbit; eroina — de o structură sufletească nu suspectă ci compromisă de-a binelea, e salvată cînt nimeni nu se mai aștepta, pentru a da sîrindul de încheiere tandrului multimedial; prepararea tehnică a măștii unui „astrolog” este sub orice critică, ceea ce duce la rapidă suspectare și deconspirare din partea spectatorilor etc. Nu mai vorbim de „amorul” unor replici! (orice film polițist se cunime să aibă și amor, cu funcție de deconectare parțială).

„Deci nu numai la Buftea se pot realiza încilceli polițiste lamentabile, se întîmplă și la case mai experimentate și unor regiuri notorii. Oare nu vom avea, cit va ține sezonul festival, și super-producții ale genului stimabile?”

I. C.

PLASTICĂ

Lîngă cuvîntul „ajutor”

Lîngă cuvîntul „ajutor” trebuie să trecem și cuvîntul „expoziție” și alăturarea nu mi se pare nefirească. După acest meci, încheiat atât de nefast, am învîtat cit de multe cuvinte se pot adăuga lîngă cuvîntul „calamitate”. O nouă ordine de urgență lingvistică acționează în vocabularul nostru. Desi faptele reale ar trebui să ne contrazică.

Lîngă un tren cu sinistrati, într-o fundătură de peron transformat prin forța imprevizărilor într-un fel de ogrădă domestică, unde păsări frave de curte ciugulesc printre sine, cineva rostea indiferent, nici măcar vîlnîdu-se la cer: „Ce zi splendidă!” Alăturat cuvîntul „care-mi trecu atunci prin cap privind cu teamă lacrimile unor femei așezate pe scara trenului, acest „ce zi splendidă” mi se părea o sfîdătoare batjocură.

Intoleranța mea de atunci mi se pare acum nefirească. Într-adevăr era o zi splendidă chiar dacă cel care le rostea merita oricînd să fie urit pentru indiferența lui. Vreau să spun oricînd, chiar și în timpurile normale. Imi dau seama acum, că atunci primeam o lecție de dialectică a faptelor reale și că în fața faptelor reale trebuie să știm oricînd să ne verificăm.

E firesc deci ca lîngă cuvîntul „ajutor” să scriu astăzi cuvîntul „expoziție”. Voi încerca să vorbesc altfel despre o expoziție care refuză să fie descrisă cu cuvintele criticii de artă, o expoziție prin care pictorii, sculptorii, graficienii și artiștii decoratori bucureșteni au deschis-o pentru ajutorarea celor loșiți de soartă.

Aceste lucrări, 200 de pictură, 233 de grafică și 177 de sculptură mică și artă decorativă găzduite în galeria Orizont din Bd. N. Bălcescu sint de două ori frumoase,

o dată prin ele însele, o dată prin semnificația pe care o vor purta-o înțelegerea. Sint aici multe lucrări pe care altdată cu invidie le-aș fi dorit. În această expoziție fiecarei opere îi corespunde un bilet de două sute de lei (valoarea fiind cu mult, uneori foarte mult peste această sumă-simbol. Prin tragere la sorți la spuzarea celor 600 de bilete fiecareia dintre posesorii îi va reveni o lucrare de artă, fiecare bilet va fi deci cîștigător.

Lată pe scurt mecanismul expoziției. Nu las fi expus aici în spațiul destinat de obicei unei cronici, dacă nu mi s-ar părea că această expoziție, excepțională prin majoritatea lucrărilor, poate trece neobservată în lipsa unei publicități minime. As vrea să cred că ea se datorează discreției cu care au vrut să-și însoțească gestul, artiștii.

Mă folosesc de aceste rînduri pentru a înșirui măcar o parte din numele celor care au dăruit o lucrare, dintre cele mai frumoase pe care le-au avut cauzei noastre generale. Se afla așadar opere semnate de Corneliu Baba, Ghiță, Bunescu, Musceleanu, Bilan, Bernea, Vincențiu Grigorescu, Pașca, Georgeta Năpăruș, Burbu Nișescu, L. Dem. Bălăcescu, Paul Neagu, Mihai Horă, Mircea Ionescu, Sabin Bălășu, Ion Gheorghiu, Ion Grigore, Brăduț, Covallu, Wanda Sachelarie, Pavel Codîlă, Gh. Ionescu, Dem. Iordache, Ovidiu Mateicu, Gil Niculescu, Marin Gheorghiu, Aurel Cojan, Carolina Iacob, Nedel, Ion Nicodim, Lia și Dorina Sasz, Ion Săsteanu, Schweitzer-Cumpăna, Florin Ciubotaru, Ileana Cojan, Serban Epure, Dietrich Sayler, și foarte mulți alți, toți într-o expoziție în care nu mai există decît o singură ordine: cea morală.

Iulian MEREUȚA

ARTE

TELEVIZIUNE

„El Mundial 70” și provincialismul euforic

„Timpul se scurge implacabil!” Adică cu timpul nu te joci. El nu poate fi imblinzit, nu se scurge în salturi. Din păcate, această cugetare nu ne aparține. Ea a fost enunțată duminică 31 mai 1970, cu calm și siguranță, de Dragoș Cojocaru, unul din telereporterii emisiunilor sportive.

Cîtă simplitate și profunzime în această formulare! Cîtă precizie, cit discernămint.

Se știe doar că adevărurile cele mai implacabile sint exprimate în fraze și propoziții simple, accesibile tuturor. Așa a procedat mai demult și Socrate, așa a procedat duminică și Cojocaru. Recunoaștem, păcatul nostru e acela de a fi cam zgîrciți în elogii. Știm, sintem reținuți, timorați. Dar cînd te izbești de-o culme, de-o gîndire înaltă, de-un autentic filozof, n-ai cum să eviți semnele de exclamație. Te miri, exclami și pui semnele la locul lor. Așa e firea omului. În această situație am fost duminică după-amiază, cu ocazia emisiunii „El mundial 70”.

Probabil, n-am fi consemnat imediat evenimentul dacă această cugetare ar fi fost ceva singular.

dar nu. Perlele au căzut din beșug. O puzderie de maxime, minime, meditații adinci ș.a. s-au răspîndit în eter fără nici o meschinărie cu această ocazie. Și alăturarea reporterului sportiv amintit de filozoful grec nu este de lor întîmplătoare.

Așa cum Socrate a avut discipolii săi (vezi Platon) și Cojocaru îi are pe ai lui (vezi Bălăcescu).

Așa cum filozoful grec avea sistemul său: peripatetic, și reporterul nostru sportiv îl are pe al său: logoreic.

Oral își prezenta învățătura Socrate, oral și Cojocaru. Căci, doamne-ait s-a vorbit duminică după-amiază. Nimic, nici un domeniu nu a fost omis. Citate de peste tot. Din geometrie: o teoremă euclidiană a fost reformulată. Muzica, da, cu acordurile ei, a folosit drept termen de comparație. Shakespeare cu teatrul său elizabetan. Opera italiană. Logica. Și cite și mai cite. Bineînțeles, nici bibliia n-a fost ocilită. Și, evident, toate acestea în jurul balonului rotund.

Ne uitam ca mușii. Admirăție și respect se descifra pe fețele noastre. „El mundial 70” a avut trei episoade, susținute fiecare de cite un reporter sportiv. Toți trei au vorbit cit au putut. Au spus tot, de peste tot. Imaginea n-avea nici o importanță. Vorba conta. Și cu cit era mai pretențioasă, cu atît ne simțeam mai bine.

Vorbeau, se-ascultau, se plăceau. Era și normal. Aveau de ce. Ultimul episod, o mostră a banalității, a fost susținut de discipol. Bălăcescu marcat serios de ceea ce auzise, era impresionat la culme. Se citea pe fața lui o poftă nebună de-a izbucni în plîns. Era copleșit. Și noi, de asemenea, căci fusese destul. Eram învinși.

Uneori ești învins de prea mult frumos. Altelei, din contra. Acesta era cazul nostru.

O singură rugămintă adresăm telereporterilor sportivi. Lăsați imaginile să curgă normal. Însoțiți-le cu comentarii cit mai naturale, discrete și care să se refere mai ales la sport.

Din nou cîteva cuvinte despre emisiunea prim-plan. Și de data aceasta cu sincere aprecieri. Ultimul său emișat a fost artistul poporului Petre Ștefănescu-Goană. Un dialog deosebit, condus cu inteligență de Aristide Buhoiu, ni l-a prezentat de maestrul Goană așa cum e: un mare artist, un om fermecător. Într-adevăr, Petre Ștefănescu-Goană este nu numai un as al scenei noastre lirice. Spontan și spiritual, în doar cîteva minute el ne-a cucerit definitiv.

Radu DUMITRU

revista străină

• „SPECIAL ROMANIA” numărul consacrat țării noastre de săptămînalul parizian LES NOUVELLES LITTERAIRES (21 mai) înaintea vizitei în Franța a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cuprinde două articole ample asupra tezaurului de artă românești expuse recent la Petit Palais și care au stîrnit un viu interes printre specialiștii și vizitatorii. „Politica ferestrelor deschise”, interviu acordat lui Andre Kedros de către Zaharia Stancu, președintele Uniunii scriitorilor români, vorbește despre temele și orientările noi ale literaturii noastre. Programele posturilor de radio franceze, foarte bogate, dedicate culturii românești surprind „chipul poporului român și al României în diversitatea ei: asprime, credință, energie, curaj milenar”, după cum declară Georges Godebert, coordonatorul programelor.

• LE FIGARO LITTERAIRE. În numărul din 31 mai a.c., André

Billy, de la academia Goncourt, evocă școala de la Barbizon, boema a anilor 1830, dominată de Theodore Rousseau, de Millet, pictorul „Rușii din seară”, „Prietenul „arborii” care, în disprețul său față de ziaristi și de flecării de cafeana, spusese o dată (vorbă de duh, păstrată în analele Barbizonului): „Arborii vorbesc, dar ei nu fac decit foarte rar calambururi”. E vremea cînd pictorii acestei școli celebre — tineri și săraci, la începutul carierei lor — dormeau cite doi într-un pat, luminîdu-se la aceeași lumînare, cînd hangii îi lăsa noaptea în local să consume băuturi și să discute cu înflăcărare și cînd artiștii coborau în pivniță, servindu-se singuri și notînd scrupuloși pe un stil scitole goitole.

• LES LETTRES FRANCAISES. Louis Aragon prefațază în termenii cei mai elogiosi — în numărul de început de iunie al revistei — Douăsprezece poeme din Laos de Michel Cahour, autor și al unui roman apărut la Grasset. Sînt poeme în proză — cele mai multe scrise la Vientiane — despre care Aragon spune că amintesc de cele mai frumoase pagini ale lui Saint-John Perse.

• LA GACETA DE CUBA, periodicul lunar editat de Unlunea scriitorilor și artiștilor din Cuba, din al cărui colegiu de redacție face parte și Nicolas Guillen, prezintă în ultimul său număr, de 32 de pagini, admirabil ilustrate, o panoramă vastă a vieții artistice și culturale cubaneze: proză, poezie, critică, teatru și cinema. Dintre scriitorii străini care semnează în acest număr, notăm colaborările lui Michel Butor și Bernard Pingaud.

• LA QUINZAINE — (31 mai) Jacques Borel, laureatul premiului Goncourt 1965 pentru romanul Adorarea este autorul unei noi cărți Reintoarcerea, apărută la Gallimard. Scriitor de factură proustiană (Nostalgiea timpului pierdut se întîlnește recenziile cărții) Jacques propune „o sezamă” autobiografică a propriilor sale mituri. Este povestea unei lungi lupte interioare, la capătul căreia „doar cartea iese victorioasă”.

• L'EXPRESS — (31 mai) Succesul săptămîinii, clasamentul cărților celor mai citite consemnează (după azvul librărilor) ordinea aceasta: 1) Francezii de Roger Peyrefitte 2) Casa de hirtie de F. Mallet-Joris 3) Prefațierii tristei de Herve Bazin 4) În voiaj cu mașina mea de Graham Greene. Jean Giono este plasat pe locul șapte cu Irisul din Suza, iar generalul de Gaulle pe locul opt cu volumul Cuvîntări și mesaje.

SPORT

La început de carnaval brazilian...

de Dobrin (ca tehnician care economisește efortul, jucător ideal pentru + 39) și de Răducanu (ca portar înalt, indicat într-un meci cu Anglia, echipă care centrează pe sus, în careu).

Pentru aceste toate — pușină rușine ar trebui să ne fie. Dar nu ne este. Mai mult: declarăm presei că a fost ceva formidabil.

Angelo Niculescu e numele mediocrității. 0-1 cu Anglia e numele concepției despre lume a acestei structuri!

Stefan Ionescu-Gorj ne anunșă că va relata în continuare, deși o puternică insolatie l-a ținut departe de condei.

Credem încă în șansa noastră. Avem jucători excepționali. Dar Cehoslovacia și Brazilia par mai tari ca Anglia. Să sperăm că vom avea noroc. Și nu orice fel de noroc. Ci un noroc chior! Și să sperăm că vom mai găsi un arbitru suplinitor bun la suflet și cu dezonțată conștiință antibritanică.

SUPLINITOR

Constantin TEAȘCA

a. b. c.

DESPRE CUNOAȘTEREA DE SINE ȘI RELAȚIILE DINTRE OAMENI

Omul nu se poate cunoaște sincer, rupt de ceilalți, analizându-se și introspectându-se, un om nu se poate cunoaște pe sine decât în relație cu ceilalți oameni... Mulți oameni descoperă cu uimire că toate principiile frumoase pe care le-au adunat stînd, medînd și croșetînd se spulberă cînd ei sînt puși de viață într-un contact direct cu oamenii. Iubirea — teoretică — se dovedește ura cea mai palpabilă. Demnitatea (tesută în fața cafeluței) se dovedește în contactul cu realitatea lașitatea cea mai banală. Ceea ce static pare iubire, în mișcare se dovedește a fi ură — dar și situația inversă e posibilă. Adeseori unii oameni se laudă cu împrevizibilitatea pe care-l presupune caracterul lor. „Nu știu ce am să fac în împrejurarea K” și aceasta e o iluzie. Caracterul nu este chiar atât de împrevizibil cum s-ar părea la o primă cercetare... Este împrevizibil numai dacă noi ne judecăm teoretic după ideile noastre, nu după viața care circulă în noi... Dacă ne-am cunoaște cit de cit, nu ne-am mai mira de faptele noastre. Senzația de contradicție vine tocmai din ciocnirea dintre ideea pe care o avem despre noi, de obicei bună și măgulitoare, și realitatea pe care ne străduim s-o ignorăm...

Adeseori, nu numai că nu stîtem atenți cum reacționăm în fața realității, dar, nici n-ajungem să dăm ochii în realitate, imediat găsim o idee, ne imbarcăm în ea, și, ocolind evidența,

plutim fericiți mai departe. Noi ignorăm realitatea, dar, paradoxal, tragem concluzii și căpătăm experiențe dintr-o realitate pe care n-am văzut-o niciodată cum arată la față. Pentru mulți oameni cunoașterea de sine e o îndeletnicire de esență intelectuală, ca citirea unei cărți sau studierea unui manual. Ei cred că prima condiție a cunoașterii de sine este izolarea... Ei se închid în această cunoaștere de sine cum s-ar închide într-o bibliotecă... Întrerup orice con-

tact cu lumea și încep să se cunoască, să se analizeze, dar această cunoaștere, din care viața a fost izgonită cu brutalitate, e o operație în vid, o cunoaștere artificială, sintetică, de laborator... Ei aruncă viața de o parte și încep să analizeze tocmai ceea ce au alungat. Noi nu existăm decât în relațiile noastre cu ceilalți oameni; viața însăși este o relație și nimic mai mult. Nu existăm decât în raport cu ceilalți oameni; restul e moarte și vanitate.

Psicho-analiza discutabilă tocmai fiindcă ignorază mișcarea și relația... Geniul lui Freud e indiscutabil, dar și factorul decisiv al mișcării și relației e la fel de indiscutabil. Subconștientul nostru — dacă admitem a-

ceastă împărțire arbitrară a ființei în conștient și subconștient — nu este al nostru numai „al nostru”, el este consecința tuturor impulsurilor pe care le primim din afară... Subconștientul nostru este subconștientul tuturor. Dacă credem că este numai „al nostru” — dacă facem din el o moșie care ne aparține, calea inteligerii e barată pentru totdeauna... Eu mă îndoiesc că psihicul nostru e împărțit pentru totdeauna, foarte clar, în conștient și subconștient. Geniul și autoritatea lui Freud nu mă pot împiedica să fiu cuprins de îndoielă. Eu cred că noi putem aduce la suprafață toate straturile ascunse ale ființei, și în aceste straturi se află deopotrivă întineric dar și lumină, noi nu putem trăi permanent, într-o stare de conștiință. Cînd trăiești într-o asemenea stare de luciditate, noțiunea abstractă de conștient și subconștient se destramă. Cînd ești lucid nu mai ai cum să fii divizat, trăiești divizat, trăiești permanent în cunoștința de cauză. Judecîndu-te în mișcare sau, mai exact, văzîndu-te în mișcare, trăind în mișcare, nu mai ai surprize în legătură cu comportamentul tău, nu te mai întrebî cum ai să te comporți într-o împrejurare sau alta.

Singura cunoaștere adevărată este cunoașterea dinamică, în mișcare, cunoașterea care rezultă din relațiile noastre cu oamenii. Restul e distracție...

Teodor MAZILU

comentarii critice

Dimitrie Stelaru este unul dintre poezii ce fac din ceremonial însuși modul de existență al poeziei. În privința aceasta el este aproape de Minulescu, la amindoi poezia fiind născută din reziduurile pure ale unei tradiții anterioare lor. Deosebirea constă în timbrul poetic: Lirica lui Minulescu e un joc de paiele, inocent și fermecător, de o grandoare inconștient parodică. La Dimitrie Stelaru e vorba de un fast în zdrone, profetic, tulburător prin frecvențe și mișcare rapidă a paletei verbale. Poetul e într-un fel de alertă lingvistică, el nu are timp de a se exprima și prescurtează sau omite referințele. A citi poeziile lui Dimitrie Stelaru înseamnă a răsuși butonul unui aparat de radio misterios din care izbucnesc tranșe sonore febrile, interupte și reluate brusc, ca o mie de voci ce anunță lucruri importante, însă în limbi necunoscute.

Le unește pe toate dechir, energia lapidară, ritmul involburat. Poetul a învățat să vorbească în imagini, să se slujească dezvoltat de marile teme: mesianism, androginitism, solitudine tragică a geniului. El e ca un fel de măscărică shakespearean ce se agită în mijlocul unei arene, cu deosebirea că nu spune, ci simulează a spune adevărul, făcînd o spectaculoasă prestidigitatie cu umbre sonore și enigmatice. Publicul nu are timp să se amuze sau să protesteze. Într-o tensiune imediat instaurată, așteaptă mereu revelația, iar la sfîrșit, dezamăgit, vînd să se detașeze cu umor de îndrăzneală înfrîntă a celui ce s-a decretat suveran, își dă seama că într-adevăr a fost sub stăpînirea lui, dacă nu în lumile rezonanța unei fascinații ce ține de monotonie. Monotonia aceasta nu-și are însă sursa în sărăcia mijloacelor, e o monotonie caleidoscopică, obosită prin înfrînerea atenției. Tonul îngnat, amenințător, cu reluări obsesive și prevestiri sumbre, salturile împrevizibile, personificările naive și artificiale grafice, iată originala materie a poeziei lui Dimitrie Stelaru. El trebuie însă să rămînă mereu un insingurat, să nu se divulge și să nu se oprească din virtutea amelor, să nu îndrepte spre sine luciditatea halucinantă.

Atunci cînd face imprudența de a se opri pentru a se asculta, atunci cînd intră în complicitate cu publicul, autenticitatea confesiei la locul autenticității estetice și vraja se destramă.

Este ceea ce se întîmplă în ciclul *Coloane*, care deschide această primă încercare, ediție aproape completă a poeziei lui Dimitrie Stelaru. Poetul care în *Noaptea geniului* sfida evidența și anunța evadarea într-o lume mereu promisă, dar niciodată dezvăluită („O poartă se va deschide — încă una, / Îngerii de foc îmi vor arăta minunea. / Am dormit? Îmi va răspunde Uitarea / Aici ai fost întodeuna”. — Mormintul apelor), ajunge printr-o transformare imperceptibilă de la vo-

Un debut în critică: Alexandru Ștefănescu

POEZIE ȘI CEREMONIAL

lum la volum să cedeze tentației de a întîrzi analitic asupra destinului propriu: „Cu mingii maluri literare / dedesubt cu nave umile din trestii, / îmbrăcat în amurguri și aurori / la mine plecat să mă întorc odată / la mine”. (*Întoarcerea*). Alegoriile fastuoase nu mai sînt acum improvizate, ci bine puse la punct, iar tenta reflexivă care în altă parte ar da adîncime, aici diluează. Poetul nu mai convînge pentru că nu mai pare convins. El avea marea forță de persuasiune atunci cînd teatraliza ca Enil Botta („În noaptea asta Moartea stă cu noi la masă, / Înlaltă, despletită, tulbură mireasă / Ochii ard Deschideți porțile, zidurile, / Să ne ascundem. Striviți armele”. — *Destin*), nu acum cînd își trădează ezitarea, regretul de-a fi optat iremediabil: „Într-una mă petrecură la rău, ei — / floare cuvîntului suind navele umane / aștept dragostea? dar frunzele — porumbi jar / nu mă mai nasc îndărăt”. (*Spre lume*). Cel care deschide cortina spre mirajul unei morți selonare („Vai! iar se apropie moartea de tine / Tar vine cu o mie de aripi, te uită! / Drumul ei se cascade din lună, / Plutește în apele visului fără rușine”. *Apele morții*) devine acum un om încrîncunat, obosit de cavalcada oprită la mijlocul drumului: „Mă apropii de mine și nu văd / haine verzi și scute / mirosind a păduri — / acum negre — pămintii sînt (Mă apropii). Cel care voia prosternare în fața cuvîntului („Prea tirziu, prea tirziu, / Atunci va fi prea tirziu; / Dimitrie Stelaru, noul Cristos. / Se va ridica lîngă tine, rînit, / Sclipat, bătut, alungat / Profețînd: „prea tirziu — / Prea tirziu, vieme goită” *Prea tirziu*) derutează acum cu ipoteze ale propriei imposturi: „Poate sînt un Îngelător, un bătrîn trubadur / care smîntește ochii și inimile / celor așezați în fotolii — (Poate). Din cînd în cînd, din ciclu și așa eterogen, răzbat la lumină vechile scandări: „Am bătut din riuri și nu mi-am / liniștit setea; / din griu am plămădit piine / și-am rămas flămînd; / de multe ori cîntecul tavernei / îmi apleacă capul / sub undele răcicite ale alcoolului, / dar n-am fost rob; / n-am fost rob niciodată; am plîns / și nu m-am vîndut; / m-am risipit prin orașe, prin orașe / unde n-am avut loc / nici să-mi așez osteneala pe protoara — / și iată-mă fără moarte”. (*Fără moarte*), vechile însușiri tulburătoare: „Necunoscut înviez azi / ademenindu-mi ochii dilatați la cer — / poate Dumnezeu m-a lăsat în testament / pastor, stelelor să le fiu”. (*Cana cu somn*).

Așezat în lojă, „îngerul vagabond” comentează spectacolul. S-ar putea foarte bine ca din noua situație să se nască o nouă percepție, o dramă a celui care s-a risipit și nu se mai regăsește. Deocamdată, atitudinea lirică și așa precară prin aerul ei estetizant riscă să devină goală în absența energiei inițiale.

jurnalul unui martor ocular

OVIDIU DUNĂREANU

Alina

Aușă apa? Urîă ce o cănea turbată pe moarte. Numai de n-ar porni gheața — i-a mai spus Dumitru al ei, în zori, la malul Dunării, cînd își innoda de mijloc frînghia groasă, de care din zecă în zecă metri erau legați și ceilalți bărbați ai Ostrovului Ciulinosei. Apoi făcîndu-și cruce, el a privit-o adînc, în ochii negri, rădășițe de neliniște. Și în clipa cînd au stat uitîndu-se crispat, unul la altul, ea a putut să citească, pe chipul pămîntu al bărbatului, o liniștire forțată. Dumitru a pornit primul, înainte, pe gheață. S-a depărțat fără să se mai întoarcă, să se uite înapoi, cum au făcut unii.

Pe mal veniseră ca de obicei și femeile celorlalți. În-au petrecut tăcute cu privirile, pînd cînd șirul întunecat al bărbaților s-a scurs greu în lăvăle zdrănețite și posomorțite ale cerului. Nici după ce el dispăruse nu s-a cîntît vremea. Au continuat încremenite în bicuțala rece a ninsoșii, să-l urmărească cu spaimă, după loviturile rădășinilor, cu care bărbații încercau rezistența gheții. Și fiecare din loviturile acelea reci, ridicate din ceață, le simțeau stingîndu-se dureros, în ele. Un vînt ca bricul sfîșia pădurile vinete ale insulelor, iar dimineața se ridica viscoasă, rece. Femeile s-au împărțit tirziu printre sălcii, ca niște nădaci prin lumina steasă și începu-tului de zi, fără să scoată nici o vorbă.

Așa plecau cei zece bărbați ai Ostrovului Ciulinosei, iarna, cînd înghețau apele, să pescuiesc la copei, în josul Dunării, aproape de Păciul lui Soare. Numai Spirea cocoșatul orb, era singurul bărbat care rămînea întodeuna în sat. De fiecare dată, la malul Dunării se strîngeau toate femeile și le așteptau bărbații lor să mîncească colaci calzi, aburii în soțurile lor, iar din cînd mari, abastre, de pămînt, să bea rachiu fier. Ei porneau urmași de sania cu armăsari negri, a lui Petre Stanicu. Ele, grave, își făceau cruce și cu lacrimi pe fețele pietroase, ascunse de ger sub basmale negre, trase mult peste ochii lor supți, le zicea numai: „Dumnezeu să vă ajute!” — apoi se întorceau pe la case și începeau să-și aștepte. Își așteptau toată ziua. Spre seară coborau la Dunăre cu felinare aprinse. În mîini și rămîneau acolo, pînă cînd, pe gheață, prin noapte, începeau să capete contur siluetele, cu mișcări obosite, ale bărbaților.

Alina n-a plecat cu celelalte femei. A rămas ultima și a mai primit un timp, îngrozită, cu gîndul la vorbele lui Dumitru, întînderea albă, cufundată într-o liniște stranie, de peste fluviu. Și-n dimineața tirzie, prin lumina spălăciată, a văzut cum gheața plînsese adînc pe urmele bărbaților, iar vîntul tăcea le stăpînea astupîndu-le cu zăpadă spulberată... Deodată, vîntul avut peste noapte și tulbură din nou gîndurile.

Un vis lung, care i s-a pîrînt că nu se mai termină, se făcea că pe ostrov nu se găseau decât ea, Dumitru și Spirea, nebunul. Bărbații și femeile celelalte plecaseră. Nimeni nu știa unde. Iar acolo la malul apei sub sălcii, ea, mireasă, în brațe cu un copil mic, căruia îi da să sugă, iar Dumitru, ginere, călare pe un armăsar alb cu chinga cernită. Cînd Spirea Nebunul a dat cu biciul în armăsar, Dunărea s-a despicat și a înghițit în involburarea ei, ca în cîldăreț cu tot. Dumitru i-a strigat că pleacă și să-l aștepte, că are să se întoarcă în fiecare noapte la ea.

Simțînd apăsarea liniștii aceleia înghețate, Alina a primit cu teamă în jur. Pe mal nimeni. S-a gîndit să plece și ea acasă, dar rădășinile surde ale zgomotului cîntat al apelor sub gheață au făcut-o să rămînă pe loc, asurzind-o. Știa că urletul acela spart al apei, pe care-l auzea, era urletul care cerea carne de om. Asta o stia de la mamă-sa, încă de cînd era copil. Și mai știa că Dunărea urla iarna, numai cînd era pofită de carne de om blestemat...

Sub gheață zgomotul s-a frînt brusc, pîrînd că nici n-ar fi fost. Nemaiauzîndu-l s-a depărțat și ea tăcută, cu gîndurile ei, de locul de unde plecaseră bărbații, printre bărcile răsturnate pe mal sub sălcii întuse.

Teodor MAZILU

G. PETRAȘCU : Umbrela picturului

Mărturisire în griu

(Urmare din pag. 1)

Tot ce putem descoperi noi acum, în noi însine, după attea cutereări, după attea vedenii de spaimă care au bîntuit țara, e liniștea uriașă, liniștea intensă a grîului, în mijlocul căruia ne mărturisim, pînă în întrebare: ce țară din lume poate fi mai bună și mai frumoasă decât țara noastră, și ce alt loc de viață și de moarte din lume poate fi mai al nimănui, fiind numai al nostru.

Stăm și ne spovedim în grîu, sub soarele grîului, care este soarele acesta, fost tînd, totuși nematur, neimplinit, soarele de iunie.

Tot ce putem mărturisii noi acum și aici este ideea senină, ideea puternică în seninătatea ei ca o trezire odihnită și limpede, după o trudă grea și binecuvîntată, că trăim într-o țară a viștii și nădejdi.

De aceea și întîrziem aici, în grîu, dinadins, fără să ne fi vorbit, fără să ne fi înțeles, fiecare făcîndu-ne ca enume-răm sau ne reamintim numele florilor de odinioară, florile pieritoare din graiul copilăriei pierite... contrazicîndu-ne, prefăcuți, cu grîul pînă la sold. În peripatetica aceasta a noaptea a grîului, pe cînd spicile aspre și întepătoare ne lovesc cu foșnet peste sold, unde l-a lovit Îngerul și pe Iacob, muștrindu-ne parcă, o nu, nu-i bine să înaintezi printre ele prea mult și nici să gîndești lîngă ele prea mult.

Rupem tulpine fragede, le ducem la gură și le mușcăm, flămînzî de mireasmă, de mireasma incomparabilă a țării. La capătul ei, la capătul mireasmei, sau al țării, propagîndu-se fantastic în piept, dacă ascuți, dacă simți cu luare-amînte, vei deslîși parfumul existenței, al întregului-întreg și totului-tot.

Și iarăși ne întrebăm pierduți în farmecul crud al grîului crud încă, de început de iunie, făcîndu-ne unii altora semne luminoase din grîu, ca de pe alte tîrmuri ale noastre, paralele, prietenești, identice, cuprinse în același sentiment de speranță. În aceeași respirație largă a cîmpiei, femeie născătoare cu maci roșii în păr.

poșta redacției

EMIL GAVRILIU. Sincer dezamăgit, mă pregăteam să las picul să-mi scape din mîni, cînd un agramatism superb, dacă nu chiar genial, m-a electrizat: în poezia *Nimic* versurile: *Vesnic m-am simțit străin / Singur cu atitea probleme de piept...* (etc).

Acest aproape bavocian „Singur”, cu atitea probleme de piept”, reamintindu-mi de marile stîngăcii sublime de tipul „Cocotă plină de rafinării” sau „Mai trece și-un mort evteiesc” mă răscumpără de toată osteneala. Același aer pervers — primitiv și involuntar, rafinat, i-am întîlnit în strofa: „Sînt disperat de singur ce sînt / Amintirea nu mi-o pregătește în vreun fel / Părul nu-mi mai stă în cap / Decît îngrozit și rebel”.

COSMIN ZAR. Structură luminoasă, sînt blagian! „La a-ni tineri, douăzeci” cele „Noi poeme pentru o inimă”, precum și ciclul „Lumină în lacrimi” îndreptățesc timpul consacrat hirtiei. Exaltarea frumoasă, generoasă, calmă a multor metafore citabile este însă, uneori, compromisă de banalități rostite cu un aer sfătos și cam esesent, de neînțeles la un om atât de tînar: „Poate că nu mai e nici un drum pe care să nu întîlnesc / O iubire un zădărniciu”. Postura poetică fundamentală este discursul liric: „Cine e-n stare să-mi spună / de unde să-mi adaug împărăție de plîngeri / și cărei înfrîngerii neprăvite / să mă destram / în cenușă” sau „Noaptea mă culc pe un cîntec / Nu întrebă / De cînd pînă cînd Parcă n-am învățat să trăiesc / de aici și pînă aici / Și nu știu”.

Pseudonimul are un sunet artificial și neplăcut. Revenții.

PEAGU MIRCEA. Att scri-soarea cit și poezia sînt, în felul lor, o culme a geniului. „Stîmțai tovarăși, Iubind f mult literatura română, în special poezia, am început să compun unele poezii de la o vîrstă încă tînră. Fiind și eu influențat de alții (ca omul, de l.n.) m-am decis să vă scriu una dintre aceste poezii. Insiste de a vă scri poezia, vă rog să-mi comunicați și mie, impresiile dv. despre ea pe adresa de mai jos”. Mi se pare colosal! Singura replică pe care o pot da este: înainte de a-mi exprima impresiile, renunțați de a mai „scri” poezia. Puțînă te-apatie, nu-l așa, nu strică.

Și acum poezia „O tu rămii, rămii!...” Sînt jos culcat lîngă un fag / Priveam. Dar nu știu unde / Sus, tocmai sus cînta cu drag /

ȘI ACUM POEZIA „O tu rămii, rămii!...” Sînt jos culcat lîngă un fag / Priveam. Dar nu știu unde / Sus, tocmai sus cînta cu drag /

ȘI ACUM POEZIA „O tu rămii, rămii!...” Sînt jos culcat lîngă un fag / Priveam. Dar nu știu unde / Sus, tocmai sus cînta cu drag /

ȘI ACUM POEZIA „O tu rămii, rămii!...” Sînt jos culcat lîngă un fag / Priveam. Dar nu știu unde / Sus, tocmai sus cînta cu drag /

ȘI ACUM POEZIA „O tu rămii, rămii!...” Sînt jos culcat lîngă un fag / Priveam. Dar nu știu unde / Sus, tocmai sus cînta cu drag /

O pasăre de munte / / Sbură ușor tînd văzduhul / Cu urile ca de piatră / Dar nu luam seama / Căci cu capul / Gîndeam în altă parte”. „Sînt jos culcat și mă gîndeam / Dar nu prea mult. Puțin / Căci lîngă mine ca prin vise / Apare-un mindru crin” „Adio! Spun iubita mea / Și... să rămii cu bine / Căci mine seară n-am noroc / Să mă fiu lîngă tine”. În fine, ce și cum mi-ați propune un avantaj schimb de locuință, îmi fixați zilele și ora la care puteți fi găsiți:

„Dacă nu puteți să-mi dați telefon pe numărul care-1 dau mai jos (numai seara în zilele de Vineri, Duminică, Marți, Miercuri și Joi la ora 21.15 min) vă rog să-mi comunicați răspunsul printr-o scrisoare”.

Păi nu?

ALEXANDRU STRIMBEANU: „Vin puhoalele, vin puhoalele / e un strigăt de alarmă (din nenorocire destul de des auzit în cursul lunii mai), în deschiderea lui, însă, n-am înțeles apoi, n-am înțeles oameni, am înțeles numai vorbe umflate: spuse cu goarna. Teribil cît de multe trompete au apărut după ploile din mai! Cred că prin mîni poți intra în lumea cu mușticiuri și cu pînii de aiama.”

DUMITRU NICULIȚĂ: „Dar lacrima ce frige” nu e proză, domnule, nici alinaarea durerii, ci e scurtaștea vieții. Ne-o spune și cîntecul.

ION ALEXE: „Cine-a pierdut un portofel?” — scrișă pe trei dimensiuni — (și-a patra pe țeară, zic eu) e un joc încheiat, un fel de hai și nu mai mergem azi la cinema și nu ne slergăm pisicile pe sub baranele buclului vecin. Cine-a pierdut portofelul, n-a pierdut nimic. În pagubă e ala care l-a găsit. Adică eu.

DURDULIU: Singurul sfat pe care îl-i pot da e acela să te hrănești după rețeta cu puncte-te. Elimină din dietă lichidele, dezacordul gramatical, frazele banale și ideile ciuște de la alții.

SMARANDA TINEL: Nuvela „La pomul lăudat” m-a convins încă o dată că-n cîrești creșteră și ridichi de lună și că magnoliile sînt comestibile, inclusiv ciubelele în care avem obiceiul să le așezăm.

TANTA MIHALACHE: Nu sînt mare la România literară. Caută sub rubrica mea de sport și-ai să dai de-o casetă cu numele tuturor redactorilor. Dar, mic sau mare, nici unii n-o să-și publice versurile: „dorm, dorm, dorm și tot visez / că tu ești ai meu ales / Foate verde ce-ai culces / Fără mare de burghetz”. Te le-am publicat eu, ca să fie treaba încheiată, și te rog ca un timp (las să dispui dumneata cîtă să nu-mi mai trimiți nici versuri, și nici blățele de amor, că rogesc. N-am fost inconjura; de atîta iubire sinceră nici cînd eram bolnav de scarlatină. Pa, amorul meu curat.

EMIL DUTESCU: „Arborei matinali” a fost scrisă noaptea, pe întineric des. Accept că e ironie boantă ce-am spus mai sus, cu condiția să-mi explici fraza: „arborele meu matinal sînt cele patru oi care mîncă iarbă și dau lapte pasteurizat de bunica pe dealul din fața casei în care se găsește niște furnici din care una mi s-a suit mie pe mîna”. De jos furnica de pe deste și lasă-mă să-mi cînt singur la ureche mînunașă mîmăntă Ali-Baba cînd era copil de trupă și curățea terenul de mărăcini tirind picioarele goale prin dreptul ușii de la sala de sedințe unde facem din fier vechi unelte noi și taxi furgonete cu piața-n rate.

Fănuș NEAGU

avantpremieră editorială

MIHAI SEVASTOI
Documente omenești —
Amintiri
Editura „Minerva”.

AL. MITRU
Vulturii de loc
Urmarea romanului istoric „Săgeata căpitanului Ion”. Editura „Ion Creangă”.

ȘERBAN NEDELCU
Inima omului
Roman. Editura „Mihai Eminescu”.

AM ÎNVĂȚAT CE ÎNSEAMNĂ RĂBDAREA

De vorbă cu Szász János

— Sper să găsim un limbaj comun.
— Asta din cauză că nu scriem în aceeași limbă? Cred că totuși gândim la fel sau aproape la fel, pentru că gândind la fel ar fi o catastrofă.
— E primul meu dialog cu un scriitor de limbă maghiară.
— Asta îți dă emoții?
— Imi dă. Am impresia că trebuie să începem cu începutul. Unde te-ai născut?
— În mod absolut întâmplător, la Belgrad. Părinții mei sînt originari din Banatul Sîrbesc și o complicație medicală a constrins pe tatăl meu să ducă pe mama din satul unde trăiau, într-un spital mai bun. După 8 luni, ne aflam la Timișoara, unde am copilărit și mi-am făcut școlile. Deci, în fapt, eu m-am născut în România.
— Cînd ai stat la Timișoara?
— Din 1928 pînă în 1946.
— Cînd ai plecat unde?
— La Cluj, la Facultatea de litere și filozofie.
— Ce colegi ai avut?
— Poate ar trebui să-mi spun profesorii.

— Te rog!
— Esteticianul și filozoful Gaál Gábor, esteticianul Liviu Rusu, filozoful Pavel Apostol, profesorul de literatură Csehi Gyula și regretatul lingvist și poet Szabedi László. Iar printre colegii mei de facultate (universitățile nu se uniseră încă, dar eu am urmat cursurile și la Babeș și la Bolyai) se numără Tiberiu Utan, Deák Tamas, Márki Zoltán, Titus Mocanu, Bajor Andor, mulți poeți sau oameni de litere, ceea ce nu înseamnă că toți colegii mei de facultate au devenit scriitori. În orice caz am fost o generație — să risc cuvîntul! — talentată. Cred că numărul mare al oamenilor de sensibilitate specială se datorează și extraordinarului moment istoric în care am început să ne întîlnim efectiv cu spiritualitatea epocii.

— Care este culminația acestui moment, despre care vorbești?

— Realitatea și sentimentul eliberării. Noi am trăit asta cu toate fibrele ființei noastre. Nu uita că tinerețea noastră coincide cu ieșirea de sub fascism. De exemplu, primul meu contact cu antifascismul românesc a fost întîlnirea cu volumul de poezii al lui Beniuc, apărut în timpul războiului și cu pagina a doua a Ecoului unde întîlneam nume ca M. R. Paraschivescu, Ion Caraion și Geo Dumitrescu.

— Care erau în conștiința dumitale dimensiunile antifascismului?

— Trebuie să înțelegi că aceasta pentru noi, atunci, însemna o luptă politică. Mulți dintre noi am participat cu arma în mînă la lupta antifascistă. Pe de altă parte, lupta antifascistă însemna participarea la reconstrucție. Sentimentul că trebuie să dăm totul pentru țară — era copleșitor. Ca și în zilele acestea, de după înundații. Pe vremea aceea nici nu aveam viață particulară. Ciudat, nu? Mai ales că eram tineri. Ne angajaserăm, în același timp, și într-o bătălie spirituală, în esență antifascistă, caracterizată printr-o polemică vie cu irraționalismul. Consecința filozofică a acestei atitudini este marxismul.

— Numai consecința?

— Urmarea logică, firească, rezultatul. Nu puteam fi altceva decît marxisti. Marxism însemna pentru noi libertatea de gîndire. Noi considerăm că dacă pentru Kirkegaard libertatea înseamnă nesigurantă obiectivă, pentru Marx ea înseamnă eliberarea totală și definitivă a personalității umane. Noi am optat pentru certitudine.

— Nu asupra acestor din urmă considerații aș vrea să insistăm, ci asupra raportului pe care-l stabilești între antifascism și marxism. Marxismul este, cred, nu doar consecința luptei antifasciste ci și condiția acestei lupte, în deplină luciditate. Vreau să zic: crezi că în toate cazurile marxismul este consecința antifascismului? Nu

este el în alte cazuri motivul acestei lupte?

— Este și nu este. Evident, nu poți concepe nici un fel de marxism care, în condițiile istorice de după cel de-al doilea război mondial și din timpul războiului, ca expresie a unui umanism consecvent, să nu fi fost motivul profund al antifascismului. Totuși, fascismul, ca ideologie și practică socială, care a atins cvasiabsolutul antiumanului, a dus în rîndul antifasciștilor mulți nemarxiști, chiar și antimarxiști. În cazul nostru, s-a întîmplat fenomenul amintit: marxismul a fost consecința antifascismului.

— Cine erau dumneavoastră?

— Noi eram un grup, eram evident o generație care se caută, ca fiecare generație tină, dotați de istorie însă cu sentimentul sublim că avem în mînă cheia rezolvării imediate și sublimizate imediate, a tuturor problemelor umanității. Era, bineînțeles, o iluzie. A trebuit destul de mult timp, și o grea și complexă experiență, pentru ca să ajungem la o viziune realistă a cheii pe care o aveam și o avem în mînă. Firea umană se caracterizează prin nerăbdare, dar procesele sociale nu respectă acest, de altfel explicabil, capriciu omenesc. Este vorba, dacă vrei, de o viziune asupra progresului. Gîndirea spontană reduce desfășurarea în timp a acestui proces la limitele unei vieți umane. Dar, obiectiv, procesele se petrec într-un mare spațiu de timp. Să ne gîndim cît a durat transformarea materiei anorganice în materie organică. Cît a durat transformarea comunei primitive în altceva. Dar indiferent de durata procesului, progresul s-a realizat. Am greșit cînd am crezut că revoluția se rezumă la explozie. Cred că am rămas revoluționari tocmai pentru că am învățat ce înseamnă răbdarea.

— Te rog, stimat Szász János, să-ți spui punctul de vedere despre destinul comun al românilor și maghiarilor, în acest proces revoluționar!

— Pentru a răspunde la întrebare, trebuie să revin la perioada despre care am vorbit. Tinerii intelectuali maghiari din România au recunoscut în politica Partidului Comunist Român, în antifascismul său și în programul de construire a socialismului, garanția eliberării de sub discriminarea rasială practică de regimurile burghezo-mosieresti. Noi am văzut în programul Partidului Comunist Român asigurarea unei esențiale libertăți a cetățenilor, indiferent de naționalitate. Răspunzînd acum la întrebarea propriu-zisă, asemănările au în primul rînd un istoric și anume faptul că lungul proces de conviețuire a

românilor și a maghiarilor, pe aceste pămînturi, a produs superbe exemple de solidaritate umană, dincolo de apartenențele naționale. Să ne gîndim la Horia, Cloșca și Crișan, la Doja, la Bobilna, la Bălcescu și Kossuth, la toate aceste momente care ar merita mult mai multe pagini în istoria universală, decît li se dedică de către unii istorici de peste hotare, care consacra mai multe rînduri unei bătălii navale a lui Nelson, decît lacrimilor pe care le-au plîns românii și maghiarii, în jurul tronului aprins al lui Doja.

Iar în ce privește procesul revoluționar, eu întrevăd în cadrul unor momente specifice de cultură sau de temperament, o puternică, reală, comuniune de idei pe care le-a modelat socialismul și anume concepția că putem, împreună, să transformăm România într-o țară a dreptății sociale, a libertății umane, a prosperității materiale și spirituale.

— Să ne restrîngem puțin aria și să ne ocupăm de literatură! Cum vezi dumneata fizionomia literaturii contemporane din România?

— Fizionomie înseamnă trăsături. Prima trăsătură, definitorie cred, este că literatura noastră este o literatură tină, nu în sensul virstei, ci în același timp și o literatură care are permanent sentimentul tinereții, atacînd toate marile probleme care se pun conștiinței umane, fără complexul că s-a făcut totul înainte de ea. Eferescența pe care o trăim se datorește acestei tinereți, acestei poftă de a pune toate întrebările și de a cere răspuns la toate întrebările. Această stare spirituală este avantajată de faptul că epoca noastră nu e zgîrcită, în a oferi scriitorului, cele mai complexe probleme din cîte a avut umanitatea în istoria ei.

— A doua trăsătură?

— Voi fi sincer și-ți voi spune un gînd care mă bate de foarte mult timp: a doua trăsătură este o luptă pașnică, sportivă, civilizată — dar expresie totuși a unei contradicții, în măsura în care ea există într-o societate care nu cunoaște antagonisme fundamentale! — care se dă în sinul literaturii și anume între scriitorii evazionisti și scriitorii angajați. Prima care să constate evidența acestei stări de fapte ar trebui să fie critica. Ea însă, dacă-mi permiteți metafora, spală toate rufe în aceeași albie. Desigur și una și alta sînt fenomene ale literaturii noastre contemporane, ceea ce n-ar trebui să însemne escamotarea diferențelor evidente de fenomenologie literară, căci prin aceasta se escamotează de fapt esența oricărei dez-

● Realitatea și sentimentul eliberării

● Pe vremea aceea nici nu aveam viață particulară

● Unii istorici de peste hotare consacra mai multe rînduri unei bătălii navale a lui Nelson, decît lacrimilor pe care le-au plîns românii și maghiarii în jurul tronului aprins al lui Doja

● O luptă pașnică între scriitorii evazionisti și scriitorii angajați

● Cînd eram mic și mama plîngea volam să-l iau batista, ca să nu mai plîngă

● Frăția este o minunată realitate

se de un suflu angajat, problema fiind mai degrabă una de metodă.

Evazionismul însă se caracterizează printr-o atitudine aparte, de evitare, de ocolire a relației dintre scriitor și existență. Personal, consider că noile fenomene ale evazionismului, la noi, s-au născut ca o reacție la acea perioadă în care procesul literar a fost tulburat de dogmatism. A răspunde însă la unele momente de confuzie în care angajarea a fost transformată în ilustrație, versificare a unor articole de fond și lozinci, cu dezangajarea mi se pare identic cu a confunda cauza cu efectul; cînd eram mic și mama plîngea voiam să-i iau batista ca să nu mai plîngă. N-aș mai face asta, la vîrsta de 43 de ani.

— Intrevezi o soluție din interiorul literaturii?

— Sînt convins că fenomenul evazionismului nu va dispărea niciodată din literatură. Anumite sensibilități și anumite talente, expresie a unor experiențe specioase, vor căuta autoexprimarea dincolo de momentul solidarității oricărui scriitor cu semenii săi. Dar nu acesta este lucrul important. O luptă de idei, dusă în mod pertinent, civilizată, argumentată și prietenoasă pînă la amabilitate, va convinge să se întoarcă la adevărata misiune a scriitorului, pe aceia care practică evazionismul din modă. Credința mea este că o bună parte a evazionistilor noștri sînt îndatorați acestor motive. Și mai există o condiție de reînnoirii acestora la adevărata lor misiune: limpezirea în toate sensurile a condiției scriitorului angajat.

— Și poate exemplul copleșitor al unor opere de acest fel. Care sînt scriitorii din România anului 1970 care confirmă acest deziderat al angajării?

— Ar trebui să întocmesc o listă lungă. Mă voi restrînge la preferații mei, fiecare consumator avînd întîmii lui spirituali. Aș începe cu confrății mei de limbă maghiară și aș aminti pe Méliusz József, pe prozatorul Bálint Tibor, al cărui ultim roman va apărea în curînd în românește, pe cunoscutul și de dumneata Sütő András, care a publicat recent un excelent *Journal*, pe tînărul poet Farkas Árpád care îmbină viziunea lăuntrică cu copleșitoarea prezență a realității exterioare, pe Paul Schuster cu ai săi „Cinci litri de țuică”, o carte din păcate încă netradusă în românește, pe Lászlóffy Aladár și pe Páskándi Géza, iar dintre colegii români, fără remarcă pentru că aici nu mai e nevoie, pe Marin Preda, Bănulescu, Ivasiuc, Fănuș Neagu, Breban, D. R. Popescu, iar dintre poeți pe M. R. Paraschivescu, Geo Dumitrescu, Nichita Stănescu, Nina Cassian, Sorescu (în ultimul timp mai ales în piese), și zău, nu din obligație, pe poetul și publicistul Adrian Păunescu. Iată în ce situație ingrată sînt că trebuie totuși să adaug la această enumerare pe un scriitor cu care relațiile mele în ultima vreme au devenit și administrative: Zaharia Stancu, a cărui carte „Ce mult te-am iubit”, mi-a prilejuit o lectură plină de semnificații.

— Încheiem?

— Încheiem. Cred că ultimele evenimente prin care a trecut țara, apelul însuși al realității la solidaritate și moralitate superioară, momentul extraordinar care ne-a atras atenția că orice zi nu este altceva decît o pauză între eforturi supreme pe care le cere însăși existența umană, dovedesc din plin că misiunea scriitorului nu poate fi alta, decît să fie un om între oameni. Și încă atît: ca scriitor de limbă maghiară, am constatat din nou deplina solidaritate între români, maghiari și germani, în aceste zile destul de grele. Bătut de gînduri triste cum sînt, mă consolează totuși faptul că frăția, de care vorbim de-atîtea ori în mod convențional, este o minunată realitate.

Adrian PĂUNESCU

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănulescu

Redactori șefi adjuncți:

C. ar Baltag, Fănuș Neagu,

Adrian Păunescu

Secretar general de redacție:

Constantin Teiu

L

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:

3 luni — 43 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEIT”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginator: Nicolae Ion.